scan

3
2013

Z OBSAHU ČÍSLA

Kterak malí pacienti FN slavili MDD

Hematoonkologické centrum

Ústav fyziologie

Promoce na lékařské fakultě

Stáž v popáleninovém centru v Pittsburghu

XIV. Bedrnův den

XVII. Hradecké gastroenterologické a hepatologické dny

Kapitoly z historie medicíny (3)

Galerie Na Hradě:
Eva Hašková a Jan Maget
Východočeský výtvarný salon

Země lidí objektivem Jana Smita:
Normanské sluneční království

ČASOPIS FAKULTNÍ NEMOCNICE A LÉKAŘSKÉ FAKULTY UK V HRADCI KRÁLOVÉ

Kterak malí pacienti FN slavili Mezinárodní den dětí

I když bylo venku ubrečené počasí, na Dětské klinice Fakultní nemocnice Hradec Králové byl slyšet výskot a smích. Ve škole se dnes nevyučovalo, protože pedagogové základní a mateřské školy připravili pro své žáčky zábavné dopoledne. Děti procházely či projížděly na vozíku nebo v postýlce deseti stanovišti. Plnily jednoduché i složitější úkoly. Za jejich splnění byly vždy příjemně odměněny. K tomu jim přišli zahrát kamarádi – hudebníci z hradeckého Media pod vedením pana učitele Kuhna. Jako bonus malovala dětem děvčata z hradecké zdravotnické školy krásné obrázky přímo na obličej. A aby toho nebylo málo, Český rozhlas Hradec Králové přistavil přenosový vůz. Zájemci si mohli prohlédnout jeho techniku a vybavení. Ti nejodvážnější zazpívali na mikrofon a svoji živou nahrávku si odnesli domů.

Děti ze „školy v postýlce" si svůj den plně užily. K tomu významně přispěli i sponzoři či chápavý lékařský a zdravotnický personál. Všem, kteří nám s přípravou pomohli, mnohokrát děkujeme.

Za pedagogy školy Blanka Kovandová

I děti ze „školy v postýlce" slavily závěr školního roku. K tomu jim přijelo zahrát Hudební divadlo Ladislava Novozámského tři veselé pohádky – O Karkulce, O Kůzlátkách a O Honzovi. Malíř Jan Lušovský zase dětem nakreslil veselé obrázky. Paní učitelky předaly drobné dárky a netradiční vysvědčení. L. Kašubová

◂ *Obr. na titulní straně – neznámý autor z 18. století: Amputace nohy*

Časopis SCAN založil a v letech 1991–2005 byl jeho vedoucím redaktorem PhDr. Vladimír Panoušek.
Šéfredaktor: Prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc. Sekretářka redakce Alena Hejnová. Adresa redakce steiner@lfhk.cuni.cz
Redakční rada: Ing. Veronika Bartošová , PhDr. Josef Bavor, prof. MUDr. RNDr. Miroslav Červinka, CSc., Mgr. Martin Formánek, doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., prof. MUDr. Roman Chlíbek, Ph.D., prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc., Bc. Iveta Juranová, Ing. Eva Kvapilová, prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., dr.h.c., prof. MUDr. Roman Prymula, CSc., Ph.D., PhDr. Jiří Štěpán, Mgr. Dana Vaňková, Miroslav Všetečka, doc. MUDr. Pavel Žáček, Ph.D.
Vydává Fakultní nemocnice v Hradci Králové jako čtvrtletník v Nakladatelství ATD Dvůr Králové n. Labem (atd.hk@seznam.cz, tel. 774 167 245)
Ročník XXIII (2013), č. 3 • Vyrobily Tiskárny B.N.B., s.r.o.,Velké Poříčí • MK ČR E 11425 • ISSN 1211–295X
(Časopis Scan je zveřejněn též na webových stránkách FN a LF na adrese http://fnhk.cz v kapitole O fakultní nemocnici a http://lfhk.cuni.cz v kapitole Informační služby – Časopisy)

Mezioborová centra ve Fakultní nemocnici Hradec Králové

HEMATOONKOLOGICKÉ CENTRUM

Nejvyšší stupeň onkologické péče v ČR zajišťují podle věstníku ministerstva zdravotnictví komplexní onkologická centra (KOC) pro dospělé, další dvě centra pro děti a hematoonkologická centra (HOC). Ve FN v Hradci Králové sídlí mimo komplexního onkologického centra také jedno ze sedmi hematoonkologických center. Ač koncepce center byla Věstníkem MZ ČR vytvářena již od roku 2008, ve FN Hradec Králové nabývá konkrétní podoby až od 1. června 2013, kdy ředitel FN HK prof. Prymula ustanovil do funkce, na základě výběrového řízení, vedoucím hematoonkologického centra doc. Pavla Žáka, současného přednostu IV. interní hematologické kliniky (dále jen IV. interní kliniky). Souběh těchto funkcí je velmi významný, protože tím je HOC funkčně a ekonomicky začleněno pod IV. interní kliniku, která vlastní péči provádí. HOC koordinuje hematoonkologickou zdravotní péči ve FN a spádovém regionu. Samozřejmě, hlavním důvodem je racionální využívaní nákladných léčebných postupů. Pro správné fungování IV. interní kliniky/HOC je hematoonkologická péče řešena v těchto úrovních:

- vztah mezi IV. interní klinikou / HOC FNHK a ostatními HOC ČR
- IV. interní klinika/HOC FNHK a vazba na spádový region
- meziklinická spolupráce ve FNHK
- IV. interní klinika /HOC FNHK a směry vývoje.

Vztah mezi IV. interní klinikou / HOC FNHK a ostatními HOC ČR

HOC v ČR jsou zřizována na základě věstníku MZ ČR. Podklady nebo spíše criteria, podle kterých byla HOC vytvářena, vznikala na základě návrhů České hematologické společnosti JEP. Spolupráce mezi centry je rozvíjena a koordinována prostřednictvím sekcí ČHS (transplantační a leukemická) a dále svým významem narůstajících pracovních skupin, které se zabývají úzce specializovanou hematoonkologickou problematikou.

IV. interní klinika / HOC FNHK a spádový region

Nyní jsou na IV. interní kliniku / HOC FNHK navázány regiony Trutnov, Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Jičín, Ústí nad Orlicí, Svitavy, Chrudim, Pardubice a částečně Havlíčkův Brod, Turnov a Semily. V uvedených regionech žije přibližně 1,2 milionu obyvatel. Méně často jsou léčeni mimoregionální pacienti. Spolupráci s regiony vnímáme jako mimořádně důležitou. Jde o pokračování nebo prohlubování spolupráce tak, aby se do centra dostával pacient včas, měl správně stanovenou diagnózu a naplánovanou terapii. Mimo denních telefonických konzultací poskytovaných našimi pracovníky je připravován pro region jednou ročně edukativní (obvykle monotematický) seminář s cílem nastavení správných léčebných postupů. Současně umožňujeme spádovým hematologům účast na diagnostických a odborných seminářích naší kliniky. Průběžně je řešena problematika odborná, ale i zdravotnicky – logistická. Řada problémů je vyřešena na úrovni regionu, část je možné vyřešit jen ve spolupráci s výborem ČHS JEP. Současně je IV. interní klinika / HOC školícím pracovištěm v pre- i postgraduálním vzdělávání.

Meziklinická spolupráce ve FN HK

Hematologie a onkologie jsou obory, které využívají velmi specializované diagnostické a léčebné postupy. Rozvoj ostatních oborů, které umožňují provádění těchto moderních postupů musí jít „ruku v ruce“ s rozvojem IV. interní kliniky-HOC a KOC. V odborné radě centra jsou zastoupeni ti nejdůležitější partneři hemato-onkologického programu. Mimo hematoonkologickou skupinu IV. interní kliniky jsou v odborné radě centra zastoupeny Tkáňová ústředna, Radiologická klinika, Ústav klinické imunologie a alergologie, Ústav klinické mikrobiologie, Fingerlandův ústav patologie a pracovníci genetiky a molekulární genetiky. V současné době jsou prioritně řešeny tyto úkoly:

- zavedení a interpretace molekulárně-genetických metod pro diagnostiku a monitorování léčby akutních a chronických leukémií, Ph negativních neoplazií a lymfoproliferací
- bankování genetického materiálu u pacienů s leukémiemi
- rozvoj sekvenačních metod.

Laminární box pro transplantované pacienty

Ambulantní provoz

IV. interní hematologická klinika /HOC FNHK a směry vývoje

Za přípravu jednotlivých diagnostických a léčebných postupů zodpovídají pracovní skupiny IV. interní kliniky. Skupiny pravidelně vyhodnocují léčebné výsledky dosahované na pracovišti. Přehled a registry jednotlivých skupin v rámci hemato-onkologického programu jsou uvedeny v tabulce č. 1. V tabulce č. 2 jsou uvedeny počty vybraných skupin pacientů, kteří byli námi nově diagnostikováni a léčeni v roce 2012. Lze uvést, že nosné klinické programy HOC jsou zaměřeny na léčbu mnohočetného myelomu, maligních lymfoproliferací (nehodgkinských lymfomů, Hodgkinova lymfomu a chronické lymfatické leukémie) a akutních a chronických myeloproliferací.

Tab. č. 1: Skupiny pro léčbu vybraných hemato-onkologických stavů

Skupina pro léčbu:	Pracovní skupina-sekce
Akutních leukémií	LS ČHS (Alert registr), CELL (Datoul registr)
Myeloproliferací/ myelodysplazií	LS ČHS (Camelia registr) Česká skupina pro léčbu Ph negativních myeloproliferací
Chronické lymfatické leukémie	Česká CLL skupina
Lymfomů (NHL, HL)	Česká kooperativní lymfomová skupina
Myelomů	Česká myelomová skupina
Transplantační / podpůrná péče	LS ČHS (EBMT registr, FIND registr)

Tab. č. 2: Počty nově diagnostikovaných/transplantovaných pacientů v centru

Diagnóza	Nové případy za rok 2012	V dlouhodobě léčbě a dispenzární péči
Akutní leukémie	35	130
Ch.myeloidní leukémie	10	115
Ch. lymfatická leukémie	30	280
Lymfomy (NHL/HL)	150/25	800/400
Transplantace (auto/alo)	28 / 28	N / 90

Pozn: Ch – chronický, NHL – nehodgkinský lymfom, HL - Hodgkinův lymfom, auto – autotransplantace, alo – alotransplantace, N – neuvedeno

Tab. č. 3: Vývoj alogenního transplantačního programu ve FN HK v letech 1997–2012

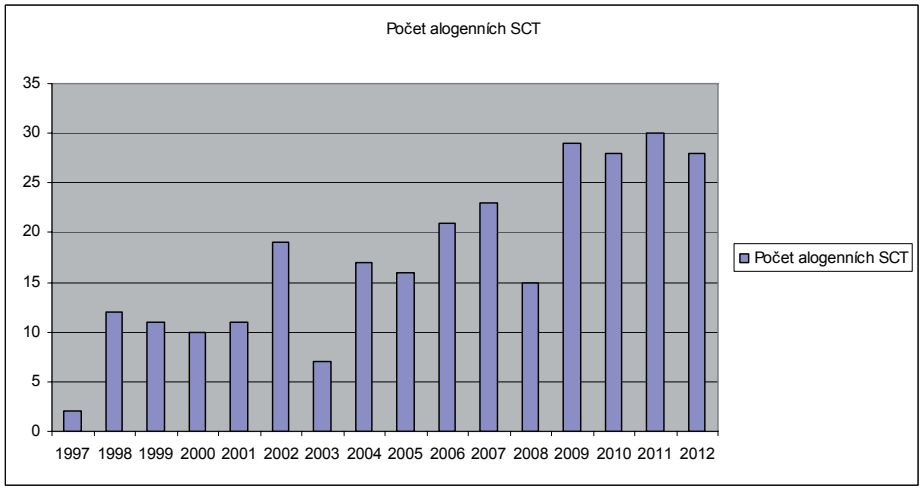

Významnou součástí naší práce je také alogenní transplantační program progenitorových krvetvorných buněk (PKB). Tento program byl zahájen na někdejší II. interní klinice a po sloučení s OKH se podařilo v roce 1997 provést v našem centru první úspěšnou alogenní transplantaci krvetvorných buněk u pacienta s myelodysplastickým syndromem. V následujících letech se transplantační program rozvíjel jak v počtu provedených výkonů, tak i v kvalitě provedení. V současné době jsou jako zdroj transplantátu nejčastěji užívány periferní progenitorové buňky krvetvorby od příbuzných i nepříbuzných dárců. K vyhledávání nepříbuzných dárců využíváme Českého národního registru dárců dřeně v Plzni. Vývoj alogenního transplantačního programu krvetvorných buněk ve FNHK je uveden v tabulce č. 3.

Programově je centrum zapojeno do řešení grantových projektů I do mezinárodních akademických a farmaceutických studií, které nám mimo jiné dovolují získat jinak nedostupné moderní léky. Vlastní vědecké zájmy zaměřujeme především do oblasti molekulární diagnostiky onemocnění a využití sledování minimální reziduální nemoci pomocí PCR metod. Nově rozvíjíme moderní způsoby léčby reakce štěpu proti hostiteli regionální aplikací imunosupresiv a použitím extrakorporální fotoferézy. Z dalších řešených programů v rámci HOC jsou to přístupy v monitorování beta-laktamů v septických stavech či monitorace hladin azolových antimykotik a busulfanu. Je připravován program k průkazu a správné diagnostice amyloidózy. V našem centru mají mimořádné postavení separační techniky. Mimo rutinní náplň (příprava autologních nebo alogenních štěpů PKB, výroba trombocytárních koncentrátů, LDL aferéza) jsou ve statimovém režimu prováděny terapeutické plazmaferézy, cytaferézy a nově i separace mononukleární frakce pro přípravu vakcinační terapie u karcinomu prostaty.

Přes bohatý náplň odborný a vědecký je nezbytné vytvářet i prostředí, ve kterém se pacienti s nádorovým onemocněním mohou cítit pokud možno co nejlépe. Proto je snahou, aby personál mohl věnovat čas nejenom plánování a provedení léčby, ale také komunikaci s pacienty a jejich rodinami. Na pokojích je pro pacienty volně přístupný internet (WiFi). Rozhodli jsme se opravit vnitřní dvůr onkologického pavilonu tak, aby nabídl místo pro odpočinek. Současně je našim cílem udržovat prostory centra hezké a zajímavé například pořádáním malých výstav a příjemnou výzdobou.

Doc. MUDr. Pavel Žák, Ph.D.
vedoucí Hematoonkologického centra
FN Hradec Králové

Představují se teoretické ústavy

ÚSTAV FYZIOLOGIE

HISTORIE

Počátek existence ústavu fyziologie v Hradci Králové je úzce spjat s osobností prof. MUDr. Františka Smetánky, který byl v listopadu 1945 pověřen zřízením a vedením fyziologického ústavu. Vzhledem k jeho dlouholeté zkušenosti s výukou fyziologie a významnému podílu při organizaci nové lékařské fakulty v Záhřebu měl vynikající kvalifikaci i pro funkci děkana nově zřízené pobočky Lékařské fakulty UK v Hradci Králové a byl proto od 1. ledna 1946 pověřen vedením nové fakulty ve funkci zastupujícího děkana. Prof. Smetánka věnoval veškerý svůj čas a energii celofakultním záležitostem, především zajištění materiálu pro chod fakulty (např. prostřednictvím UNRRA). Je tedy zřejmé, že situace na fyziologickém ústavu byla složitá, přednostovi nezbývalo mnoho času pro vlastní ústav, navíc jediný asistent dr. Aleš Kučera byl v té době ve vojenské základní službě. Zásadní změna politické situace v Československu v roce 1948 vedla k tomu, že prof. Smetánka v červnu téhož roku emigroval do Velké Británie, kde pak žil až do své smrti v roce 1967.

Vedením ústavu po emigraci prof. Smetánky byl pověřen prof. MUDr. Vladislav Kruta. Jeho hlavním výzkumným zaměřením byla kardiologie a byl také editorem sebraných spisů J. E. Purkyně. Prof. Kruta získal v Hradci Králové postavení, po kterém toužil. S velkým nasazením se proto pustil do práce, což však bohužel nemělo dlouhé trvání. Dne 15. srpna 1951 zřídil prezident republiky svým rozkazem o organizaci vojenských škol v Hradci Králové Vojenskou lékařskou akademii. V souvislosti se vznikem VLA muselo odejít 9 profesorů na jiné, civilní fakulty, mezi nimi i prof. Kruta, který jako bývalý příslušník RAF nemohl být zaměstnán na vojenském pracovišti. Ve funkci přednosty ústavu fyziologie (tehdy katedry fyziologie) ho střídá doc. RNDr. Richard Vinařický, odborník v oblasti fyziologie tělesných cvičení. Ani jeho působení na ústavu fyziologie však nemělo dlouhé trvání; již v roce 1953 odchází a vedení se ujímá prof. MUDr. Jaroslav Mělka. Prof. Mělka patřil mezi nepřehlédnutelné osobnosti hradecké fakulty, vyčníval z řady, o čemž svědčí i řada článků – vzpomínek jeho spolupracovníků a kolegů; některé z nich lze najít ve starších číslech časopisu Scan. Výzkumně se zabýval studiem vyšší nervové činnosti. Prof. Mělka setrval ve funkci přednosty ústavu až do odchodu do důchodu v roce 1971. Pod jeho vedením na ústavu fyziologie habilitovalo 5 pracovníků – doc. Jaroslav Peregrin (posléze prof.), který byl orientován na elektrofyziologii nervového systému; doc. Oldřich Škranc a doc. Vladimír Havel, kteří se zabývali studiem fyziologie tělesných cvičení a byli zapojeni do mezinárodního programu hodnocení tělesné zdatnosti; doc. Ctibor Veselý, který byl zaměřený na studium elektrofyziologie sluchu a doc. Josef Šimek (posléze prof.), který se zabýval studiem regenerace jater. V druhé polovině 60. let absolvoval interní aspiranturu pod vedením doc. Škrance MUDr. Karel Barták; obhájil disertační práci *„Spiroergometrická vyšetření mladých mužů po podání Dexfenmetrazinu a Psychotonu“*. Dr. Barták působil na ústavu fyziologie do roku 1973 ve funkci odborného asistenta a poté odešel na II. interní kliniku, kde se stal vedoucím oddělení tělovýchovného lékařství, posléze kliniky tělovýchovného lékařství; docentem byl jmenován v roce 1986.

Pracovníci katedry fyziologie počátkem 60. let. Učitelé, zleva, 1. řada - Mělka, (vietnamský stážista), Veselý; 2. řada – Havel, Peregrin, Šimek, Škranc

Ve složitém období „normalizace“ v roce 1971 po odchodu prof. Mělky žádný z tehdejších pracovníků fyziologie nevyhovoval zároveň politickým i odborným požadavkům a z rozhodnutí vedení fakulty proto dochází ke spojení ústavu fyziologie a ústavu patologické fyziologie v jedno pracoviště – katedru normální a patologické fyziologie. Do čela tohoto spojeného pracoviště byl postaven prof. MUDr. Miloslav Tušl, současně také přednosta katedry hygieny. Po svém návratu ze zahraničí počátkem roku 1973 se stává přednostou spojené katedry prof. MUDr. Lubor Vokrouhlický, který vedl pracoviště až do roku 1990. (*)

V té době vedle stále inovované výuky byla vědecko-výzkumná činnost fyziologické části spojené katedry zaměřena na několik směrů:

1. Výzkum neurofyziologický pod vedením prof. Jaroslava Peregrina

Prof. Peregrin se zabýval především studiem elektrofyziologických projevů činnosti zrakového analyzátoru ve fyziologii i patologii. Vybudoval moderně vybavené pracoviště srovnatelné s renomovanými evropskými laboratořemi. Na svém kontě má řadu prioritních výsledků v oblasti registrace a hodnocení EEG,vizuálních evokovaných potenciálů, či první použití logistické funkce k analýze elektroretinogramu. Velmi přínosné bylo, že prof. Peregrin vždy úzce spolupracoval s klinickými pracovišti, především oční klinikou (prof. Svěrák patřil mezi nejbližší spolupracovníky a přátele prof. Peregrina), neurologickou klinikou, klinikou otorinolaryngologie a I. interní klinikou. Prof. Peregrin byl i skvělým učitelem a rádcem; jako mladá asistentka ústavu fyziologie jsem se na něho často obracela s prosbou o odbornou radu.

Přestože jsem nepatřila do jeho výzkumného týmu, vždycky si našel čas a předával ochotně své zkušenosti a znalosti. Ráda a s úctou na něj vzpomínám. Je opravdu veliká škoda, že posledních dvacet let svého profesionálního života nesměl učit.

2. Výzkum hepatologický pod vedením prof. Josefa Šimka

Zakladatelem výzkumu orientovaného na experimentální hepatologii je prof. Šimek. První práce zaměřené na sledování exkrece bilirubinu u potkanů za různých stavů (podvaz *arteria hepatica*, poškození jater tetrachlormetanem) byly publikovány již v roce 1960. Od roku 1963 se skupina prof. Šimka zaměřila systematicky na studium regenerace jater. Mezi jeho spolupracovníky v období 70.–80. let minulého století patřila řada aspirantů, které vedl: MUDr. Alena Husáková, MUDr. Zuzana Červinková, MUDr. Luboš Sobotka, MUDr. Jindra Šmejkalová, MUDr. Milan Holeček, MUDr. Helena Živná, MUDr. Pavel Živný a MUDr. Vladimír Bláha. Všichni z výše uvedených jsou dnes docenty nebo profesory, současnými nebo bývalými přednosty klinik (GMK, ÚKBD), ústavů (fyziologie, hygiena) či jiných pracovišť (radioizotopové laboratoře a vivárium). Práce skupiny experimentální hepatologie byla dlouhodobě zaměřena na studium mechanizmů jaterní regenerace a na studium vlivů stimulujících nebo inhibujících reparaci poškozených jater. Šlo převážně o vliv hormonů štítné žlázy, glukokortikoidů a pohlavních hormonů na reparační procesy v játrech, možnosti nutričního ovlivnění jaterní regenerace, role aminokyselin s rozvětveným řetězcem na regeneraci jater či vliv imunomodulace. RNDr. Jiří Kanta se věnoval studiu regulace tvorby pojiva, patogenetických mechanismů jaterní fibrózy a cirhózy a roli makrofágů při chronických poškozeních jater. Mezi světově prioritní výsledky hepatologické skupiny patří objev poklesu respiračního kvocientu regenerujících jater svědčící o preferenční utilizaci tuků. Hepatologický výzkum probíhal v součinnosti s klinickými pracovišti – s II. interní klinikou, s GMK a s katedrou patologické anatomie.

3. Výzkum kardiologický pod vedením doc. Františka Dušky

Kardiologický výzkum byl zaměřený na scintigrafickou detekci ischemické léze myokardu v experimentu či na možnosti scintigrafie u neischemických onemocnění srdce (u kardiomyopatií, postižení srdce u systémového onemocnění pojiva); novátorské bylo zavedení pyrofosfátového srdečního scanu u dětí s Duchenneovou progresivní svalovou dystrofií. I tento výzkum probíhal ve spolupráci s klinickými pracovišti (dr. Vižďa).

Úzká součinnost všech výzkumných skupin ústavu fyziologie s klinikami se ukázala být velmi užitečnou, protože následně vedla k velkému množství vědeckých publikací, častým aktivitám na odborných sjezdech i k velmi pozitivnímu hodnocení výzkumné činnosti ústavu. K posílení spolupráce mezi fyziologií a klinickými pracovišti přispívalo i to, že celá řada pracovníků po ukončení aspirantury odešla pracovat do fakultní nemocnice a tito lékaři často pokračovali ve svém výzkumu ve spolupráci s fyziologií. Intenzitu výzkumné činnosti na ústavu fyziologie dokumentuje i skutečnost, že v období od druhé poloviny 60. let do „sametové revoluce“ úspěšně ukončilo 14 pracovníků postgraduální studium a získalo titul CSc., habilitovalo 8 pracovníků a byli jmenováni 2 profesoři fyziologie.

Po „sametové revoluci“ dochází k organizačním změnám; v květnu 1990 byla spojená katedra rozdělena a do jejího čela (později ústavu fyziologie) byla jmenována a poté kon-

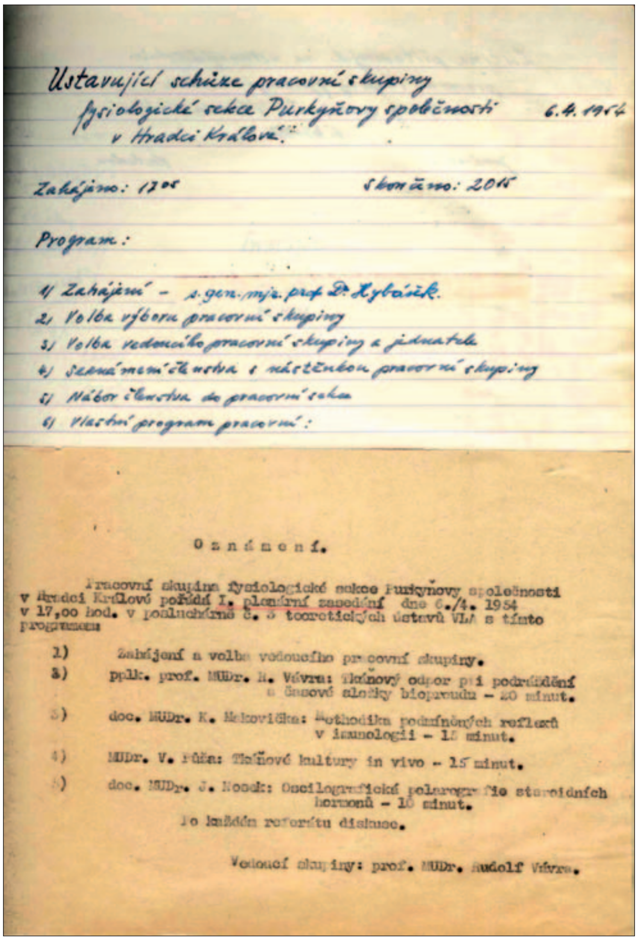
Ustavující schůze pracovní skupiny fysiologické sekce Purkyňovy společnosti v Hradci Králové. 6.4.1954

Zahájeno: 17⁰⁵ Skončeno: 20¹⁵

Program:

1/ Zahájení – s. gen. mjr. prof. Dr. Kybášek.
2/ Volba výboru pracovní skupiny
3/ Volba vedoucího pracovní skupiny a jednatele
4/ Seznámení členstva s náplní pracovní skupiny
5/ Nábor členstva do pracovní sekce
6/ Vlastní program pracovní:

Oznámení.

Pracovní skupina fysiologické sekce Purkyňovy společnosti v Hradci Králové pořádá I. plenární zasedání dne 6./4. 1954 v 17,00 hod. v posluchárně č. 3 teoretických ústavů VLA s tímto programem

1) Zahájení a volba vedoucího pracovní skupiny.
2) pplk. prof. MUDr. R. Vávra: Tkáňový odpor při podráždění a časové složky bioproudu – 20 minut.
3) doc. MUDr. K. Mekovička: Methodika podmíněných reflexů v imunologii – 15 minut.
4) MUDr. V. Růžička: Tkáňové kultury in vivo – 15 minut.
5) doc. MUDr. J. Noack: Oscilografická polarografie steroidních hormonů – 10 minut.

Po každém referátu diskuse.

Vedoucí skupiny: prof. MUDr. Rudolf Vávra.

Zápis z ustavující schůze pracovní skupiny fysiologické sekce Purkyňovy společnosti v HK 6. dubna 1954

kurzem ustanovena první žena v historii ústavu doc. MUDr. Zuzana Červinková.

Ještě jeden významný počin našich předchůdců s přesahem do současnosti bych chtěla zmínit. Dne 6. dubna 1954 se konala ustavující schůze pracovní skupiny fyziologické sekce Purkyňovy společnosti v Hradci Králové. Tradice konání Fyziologické sekce přetrvává dodnes; v dubnu příštího roku budeme slavit 60. výročí. V současné době jsou zasedání organizovaná spolu s pobočkou Čs. biologické společnosti. Předsedkyní fyziologické sekce je prof. Zuzana Červinková, předsedou pobočky biologické společnosti prof. Miroslav Červinka. Zatím poslední zasedání, které se konalo dne 22. května 2013, má pořadové číslo 480.

VÝUKA

Fyziologie nesporně patří mezi pilířové obory lékařství a celková výuková zátěž je proto nemalá. V současné době se kromě výuky fyziologie českých a zahraničních posluchačů obou směrů pracovníci ústavu podílejí také na výuce posluchačů bakalářského studia. Zavedli jsme dva volitelné předměty – Základy neurofyziologie v českém i anglickém jazyce a Introduction to scientific work pro zahraniční posluchače. Ačkoli lze říci, že obor lékařské fyziologie je dobře

definován, v současné době dochází k mohutnému rozvoji vědeckých poznatků, hranice mezi jednotlivými obory se stírají a je zřejmé, že dochází k určité atomizaci vědy. Jsem hluboce přesvědčena, že právě v této době, v kontextu současné vědy, je role fyziologie nezastupitelná s ohledem na důraz, který obor klade na integraci řídících mechanismů. Naše pojetí pregraduální výuky fyziologie je zcela v souladu s touto koncepcí. K velkým změnám došlo v posledních dvaceti letech v náplni praktických cvičení. Tradiční pojetí praktické výuky fyziologie vycházející z experimentů na laboratorních zvířatech je minulostí. Etické, legislativní, ekonomické, ale i vědecké důvody vedly k významnému omezení pokusů na zvířecích modelech. Alternativní náhradou může být provádění měření a pozorování na lidských dobrovolnících, tedy na studentech samotných. První část výuky praktických cvičení je věnována hematologii, a to je oblast, kde tohoto přístupu využíváme. Veškerá hematologická vyšetření provádějí studenti ze vzorků krve, kterou si vzájemně odebírají. Je samozřejmé, že musíme zajistit takové podmínky, abychom minimalizovali nebezpečí nežádoucích událostí (přenosu infekčních chorob, poranění odběrovými soupravami, apod.). Náš přístup učí studenty již od počátku studia, dříve než přijdou na kliniky, získávat praktické návyky, které v budoucnu zúročí v přímém kontaktu s pacientem. Další alternativou k pokusům na zvířatech jsou počítačové programy, které simulují některé fyziologické děje, např. z oblasti obecné neurofyziologie a myologie, měření krevního tlaku přímou metodou a jeho farmakologické ovlivnění, transportní kapacita krve pro dýchací plyny za různých stavů či funkce ledvin. Část kontaktní výuky je věnována seminářům, které slouží k prohloubení znalostí. Jsou koncipovány tak, aby studenti aktivně participovali na jejich průběhu. Studenti si na začátku semestru vyberou téma, které je zaujme, připraví si 15–20 minutové sdělení, které přednesou na semináři. Následuje diskuse, do které se učitel ve funkci moderátora snaží zapojit co nejvíce studentů. Semináře učí studenty formulovat své myšlenky a předat je ostatním.

Tradičně se na našem ústavu zapojují do vědecké práce pregraduální studenti jako pomocné vědecké síly. Pravidelně se účastní konferencí SVOČ; řada z nich uspěla nejen ve fakultních, ale i celostátních kolech. V posledních patnácti letech spolupracujeme s Fakultou chemicko-technologickou Univerzity Pardubice a také s Farmaceutickou fakultou UK při výchově jejich studentů, a to jako školicí pracoviště a školitelé při přípravě diplomových prací. Tato spolupráce je oboustranně plodná, nám přináší možnost rozšíření metodického zázemí. Někteří ze studentů, kteří vypracovali diplomovou práci na fyziologii, pokračovali ve studiu DSP rovněž na našem pracovišti a stali se platnými členy výzkumných týmů. O intenzivní vědecké práci úzce propojené s pedagogickou a výchovnou činností svědčí počet studentů, kteří v posledních 17 letech úspěšně obhájili doktorskou disertační práci a získali titul Ph.D. (13 absolventů z našeho pracoviště, dalších 5 studentů mělo z našich řad školitele-konzultanta).

Významnou aktivitou související především s výukou postgraduálních studentů, bylo zapojení našeho pracoviště do dvou projektů operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost v letech 2009–2012. První z nich – *Síť pro zkvalitnění personálního zabezpečení výzkumu a vývoje prostřednictvím dalšího odborného vzdělávání pracovníků*

Kurz pořádaný v rámci projektu Physi-Sci-Net

a zkvalitnění technického zabezpečení (Physi-Sci-Net) – byl realizován na třech lékařských fakultách Univerzity Karlovy: LF Hradec Králové, LF Plzeň a 1. LF Praha. Projekt byl zaměřen na podporu systému dalšího vzdělávání pracovníků vědy a výzkumu, především práce se studenty a školiteli v oboru fyziologie a patofyziologie člověka. Strategickým cílem byla podpora vytváření kvalitních týmů a nadregionální spolupráce. Mezi hlavní aktivity projektu patřilo pořádání seminářů a praktických kurzů. Jsme přesvědčeni, že tyto aktivity jednoznačně splnily svůj cíl. Přispěly k prohloubení teoretických a praktických znalostí doktorandů, umožnily seznámení s metodikami využívanými na našem pracovišti, zvýšily povědomí o výzkumných úkolech řešených na jednotlivých pracovištích ČR a přispěly k výměně zkušeností a navázání kontaktů i vzájemné spolupráce mezi mladými lidmi. Druhý projekt, financovaný ze stejných zdrojů, měl název *Příprava personálního zabezpečení VaV v hepatologickém institutu v Hradci Králové (HEPIN).* Projekt byl zaměřen na zvýšení odborných znalostí akademických a ostatních pracovníků LF UK v Hradci Králové a pregraduálních a postgraduálních studentů, kteří se připravují na práci v zamýšleném hepatologickém institutu v Hradci Králové. Hlavní náplní byly opět semináře a kurzy orientované klinicky i teoreticky.

Od roku 1990 habilitovalo na ústavu fyziologie 6 učitelů a 2 byli jmenováni profesory.

VÝZKUM

V první části článku jsou uvedeny základní směry a úspěchy výzkumu do konce 80. let minulého století. Tradičně dělná atmosféra však přetrvává na našem pracovišti dosud. Za posledních 20 let se pracovníci ústavu fyziologie podíleli na řešení více než 30 grantů v roli hlavního řešitele nebo spoluřešitele. Všechny byly úspěšně ukončeny. Finanční prostředky jsme získávali ze všech hlavních grantových agentur v oblasti biomedicínského výzkumu (GAČR, IGA MZ, MŠMT – výzkumné záměry). V současné době je výzkumná činnost profilována do 3 směrů:

1. Skupina experimentální hepatologie vedená prof. Červinkovou se dlouhodobě zaměřuje na následující problematiky: toxické poškození jater, mechanismy účinku modelových hepatotoxinů a látek s potenciálním hepatoprotektivním účinkem, jaterní regenerace indukovaná parciální hepatektomií nebo toxickým poškozením jater, citlivost jater vůči hepa-

totoxickým látkám v terénu jater postižených nealkoholovým ztukovatěním (NAFLD, NASH), regenerační odpověď jater postižených NAFLD popř. NASH, extrabiliární cholestáza navozená podvazem *d. choledochus* a možnosti ovlivnění rozvoje následného jaterního poškození (např. statiny). V posledních letech došlo k zásadní modernizaci přístrojového vybavení laboratoře a to také umožnilo nové přístupy ve výzkumu jater, který navazuje na výzkumné zaměření prof. Šimka. Modelovým organismem jsou laboratorní potkani, výjimečně laboratorní myši. Pokusy jsou prováděny v podmínkách *in vitro* (primární kultury hepatocytů, izolované hepatocyty v suspenzi, izolované jaterní mitochondrie, homogenát), a pokud to je nezbytné i v podmínkách *in vivo* (parciální hepatektomie, experimentální nutričně indukovaný NAFLD a NASH, cholestáza). Spektrum výzkumných metod je široké. Vedle dobře vybavené laboratoře tkáňových kultur disponuje naše pracoviště spektrofluorometry, luminometrem, mikroskopy s fázovým kontrastem a fluorescenčním mikroskopem. Laboratoř je rovněž vybavena multifunkčním vysokoúčinným oxygrafem Oroboros-2k, který umožňuje simultánní měření mitochondriální respirace a mitochondriálního membránového potenciálu, tedy základních parametrů pro posuzování energetického metabolismu. Ve spolupráci s dalšími pracovišti využíváme imunohistochemické metody a aplikace radioaktivně značených látek pro posouzení proliferační aktivity hepatocytů. Skupina dlouhodobě spolupracuje s RNDr. Drahotou z Fyziologického ústavu AV ČR, který patří mezi přední evropské odborníky v oblasti bioenergetiky. Spolupráce s prof. Baderem z Lipské univerzity vedla k získání prioritních poznatků o stimulující úloze EPO na regeneraci jater, které jsme společně publikovali. O úspěších výzkumného týmu experimentální hepatologie svědčí hojná publikační aktivita v renomovaných časopisech; detailní informaci lze nalézt na webové stránce našeho ústavu. Kromě prof. Červinkové patří mezi klíčové pracovníky této skupiny doc. MUDr. Halka Lotková, MUDr. Otto Kučera, RNDr. Tomáš Roušar. Nelze opomenout významný příspěvek 3 laborantek a důležitý podíl studentů DSP – MUDr. D. Rychtrmoc, MUDr. V. Mezera a Mgr. A. Moravcová.

2. Metabolismus proteinů a aminokyselin – jedná se o výzkum vedený prof. MUDr. Milanem Holečkem. Jeho výzkumná činnost je zaměřena na experimentální studium metabolismu aminokyselin ve vztahu k patogenezi proteokatabolismu u nemocí komplikovaných kachexií (akutní a chronická onemocnění jater, renální insuficience, sepse a další), na vedlejší účinky nutričních suplement doporučovaných k navození pozitivní proteinové bilance v kosterním svalu a na význam změn aminoacidémie v patogenezi jaterní encefalopatie. Po řadu let je věnována pozornost zejména aminokyselinám s rozvětveným řetězcem (BCAA; valin, leucin a izoleucin) a glutaminu. Mezi hlavní výsledky výzkumu patří objasnění příčiny poklesu hladiny BCAA v krevní plazmě u jaterní cirhózy, vlivu cytokinů na metabolismus BCAA a významu interakcí BCAA a glutaminu u zátěžových stavů. Přestože je výzkumná skupina prof. Holečka malá – má k dispozici 2 laborantky, jeho publikační aktivita je bohatá, publikuje pravidelně v renomovaných odborných časopisech.

3. Experimentální kardiologie – vedená doc. MUDr. Michaelou Adamcovou. Její výzkum probíhá v úzké vazbě na výzkumnou skupinu prof. V. Geršla z ústavu farmakologie. Současná vědecko-výzkumná činnost je zaměřena na studium kardiotoxicity antineoplastických látek, především možností využití srdečních troponinů T a I pro hodnocení kardiotoxického a kardioprotektivního účinku nových léků, možnosti využití srdečních troponinů zejména k diagnostice antracyklinové kardiomyopatie a posouzení účinnosti preventivně podávaných nových potenciálně kardioprotektivních látek ze skupiny chelátorů železa. Problematika remodelace myokardu za různých patologických stavů probíhá ve spolupráci s prof. Šimkem z Lékařské fakulty Komenského univerzity v Bratislavě. Publikační aktivita této skupiny je rovněž obdivuhodná, citovanost prací doc. Adamcové je vysoká.

Věřím, že uvedený přehled činnosti našeho pracoviště svědčí o tom, že ústav fyziologie vždy patřil mezi úspěšná pracoviště. Ambicí všech současných pracovníků ústavu je, abychom tuto pozici obhájili i v následujícím období.

Prof. MUDr. Zuzana Červinková, CSc.

(*) Děkuji prof. MUDr. L. Vokrouhlickému, DrSc., za cenné údaje, které mně poskytl a které jsem použila v článku.

JMENOVÁNÍ NOVÝCH PROFESORŮ A DOCENTŮ

Doc. MUDr. Jan Harrer, CSc. (Kardiochirurgická klinika)
profesorem pro obor Kardiochirurgie

Doc. PharmDr. Emil Rudolf, Ph.D. (Ústav lékařské biologie a genetiky)
profesorem pro obor Lékařská biologie

Doc. MUDr. Antonín Šimůnek, CSc. (Stomatologická klinika)
profesorem pro obor Stomatologie

MUDr. Jiří Masopust, Ph.D. (Psychiatrická klinika)
docentem pro obor Psychiatrie

Noví vedoucí pracovníci

Ing. Jana Daňková,
vedoucí dopravního odboru FN

Narodila jsem se v roce 1976 v Hradci Králové. Po ukončení studia na gymnáziu V. Lindy v Jaroměři jsem v letech 1994 – 1999 studovala Dopravní fakultu Jana Pernera v Pardubicích. Během studia jsem absolvovala velmi přínosnou zahraniční půlroční stáž na Technische Universität Ilmeau v Německu, kde jsem vykonala řadu odborných zkoušek. Studium jsem zakončila v roce 1999 s vyznamenáním. V letech 2006 – 2008 jsem vystudovala na Pedagogické Fakultě Univerzity Hradec Králové studijní obor učitel střední školy.

Po absolvování studia na dopravní fakultě jsem 10 let pracovala v České spedici automobilových dopravců Hradec Králové, s.r.o., kde jsem zajišťovala činnosti související se spedičními procesy, organizováním zahraničních přeprav, komunikací se zákazníky a s tvorbou a zajištěním obchodního plánu. Současně jsem zastávala funkci osoby odborně způsobilé pro silniční nákladní dopravu. V roce 2009 jsem po mateřské dovolené nastoupila do firem Atanai, s.r.o. a All Mobil, a.s., kde jsem působila na různých pozicích a hlavní náplní mé práce byla realizace zakázek, řízení týmu, příprava plánů, vyhledávání a komunikace se zahraničními zákazníky a v neposlední řadě i organizace přeprav.

Jsem vdaná, mám 2 děti. Mezi mé koníčky patří studium cizích jazyků, sport, turistika a cestování.

Studentská vědecká konference

Dne 14. května se konala v prostorách Výukového centra LF ve Fakultní nemocnici 59. studentská vědecká konference naší fakulty. Jednání probíhalo ve třech sekcích. V sekci prací z teoretických a preklinických oborů se o přízeň poroty ucházelo deset studentů s devíti pracemi. V sekci prací z klinických oborů se představilo dvanáct studentů s jedenácti sděleními a v sekci prací z ošetřovatelství a fyzioterapie vystoupily tři studentky se třemi pracemi. Mezi pozitiva letošního ročníku patřil vysoký podíl experimentálních prací a i vcelku vysoký počet přítomných v auditoriu. Sdělení měla velmi dobrou úroveň, a tak nebylo pro poroty jednoduché vybrat ta nejlepší, která budou fakultu reprezentovat v celostátním kole SVOČ. Při závěrečném vyhodnocení byly nejprve předány diplomy za účast a pak předsedové jednotlivých porot předali ocenění autorům nejlépe ohodnocených prezentací.

Foto I. Šulcová

V sekci prací z teoretických a preklinických oborů porota pod vedením doc. A. Stoklasové vyhlásila následující pořadí:

1. místo: M. Lesná (4. r.) Subcelulární lokalizace vybraných proteinů po ovlivnění linie leukemických buněk MOLT-4 mitoxantronem; školitelka Mgr. J. Čmielová z Ústavu lékařské biochemie,

2. místo: R. Adamčík (3. r.) Decelularizace jako slibná metoda tkáňového inženýrství; školitelé dr. D. Diaz a prof. J. Mokrý z Ústavu histologie a embryologie,

3. místo: T. Maruškin a F. Varhaník (2. r.) Využití m. tensor fasciae latae k neovaskularizaci kostního defektu; školitel dr. P. Hájek z Ústavu anatomie.

Prof. R. Pudil předal ocenění za sekci prací z klinických oborů těmto studentům:

1. místo: P. Skořepa (5. r.) Sérové koncentrace cytokinů a adhezních molekul u pacientů s akutní leukemií; školitel doc. J. Horáček ze IV. interní hematologické kliniky,

2. místo: J. Viktorová (5. r.) Hlasové pole zdravých hlasových ne-profesionálů – pilotní analýza a návrh normativních hodnot; školitel dr. J. Držata z Kliniky otorinolaryngologie a chirurgie hlavy a krku,

3. místo: P. Vodárek (6. r.) Žilní tromboembolická nemoc u nemocných s chronickou lymfocytární leukémií; školitel doc. L. Smolej ze IV. interní hematologické kliniky.

V sekci prací z ošetřovatelství a fyzioterapie předal prof. J. Malý cenu P. Svobodové za práci Kvalita života matek dětí s DMO; školitel prof. J. Mareš z Ústavu sociálního lékařství.

Doc. MUDr. A. Stoklasová, CSc.
proděkanka pro výuku
všeobecného lékařství (1.–3. roč.)

PROMOCE NA LÉKAŘSKÉ FAKULTĚ

Ve dnech 17.–19. července proběhly v Praze promoce absolventů Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové. Prvé dva dny promovali v Karolinu absolventi magisterského studia. V oboru Všeobecné lékařství v českém jazyce to bylo 107 studentů a v angličtině 28 studentů. V oboru Zubní lékařství pak v českém jazyce 32 a v angličtině 2 studenti. Dne 19. července promovali v Profesním domě na Malé Straně absolventi bakalářského studia. V oboru Specializace ve zdravotnictví to bylo 26 a v oboru Ošetřovatelství 13 studentů.

Průběh promoce v Karolinu – krok za krokem – přináší fotoreportáž Ireny Šulcové

Na nároží Železné ulice a Ovocného trhu, čp. 3 je areál Karolina Univerzity Karlovy v Praze. Velká aula, kde probíhají promoce, je v 1. patře. Gotický arkýř vystupující z fasády je součástí auly jako Husova kaple

Vlastní vchod do univerzity. Do promočních prostor jdeme vlevo

Cesta vede chodbou obkružující vnitřní nádvoří se sochou Mistra Jana Husa

V přízemí je umístěna busta Milady Horákové

Krásné dřevěné schodiště ukončuje cestu do předsálí

Dveře s obloukem z předsálí slouží jako vchod pro rodiny a hosty promujících

Promoční akt doprovází varhanní hudba na nástroj umístěný na balkoně auly

Studenti se připravují vstoupit do auly „Husovou brankou“ s lomeným obloukem

Následují je hodnostáři univerzity a fakulty, profesoři a čestní hosté

Jeho Magnificence, rektor Univerzity Karlovy vstupuje poslední, v červeném taláru s kožešinovým límcem, který je jeho výsadou

Pohled do čela auly Karolina je impozantní. Vlevo je socha Karla IV., ve středu goblén s postavami Karla IV. a sv. Václava a vpravo vlajkosláva. Pedagogický sbor a čestní hosté zasedají v čele ve dvou řadách. V první řadě uprostřed sedí promotor, který promoční akt vede. Pod pódiem sedí pedelové s insigniemi univerzity a fakulty

Stolek pod pódiem je vyhrazen tajemnici fakulty a pultu s diplomy v tubusech. Nejbližší příbuzní promujících sedí v lavicích po stranách

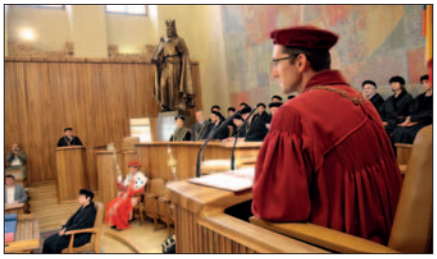

Rektor univerzity a děkan fakulty zasedají v kójích proti sobě, nejblíže absolventům a publiku. Zazní česká hymna. Oba pronesou na zahájení obřadu projev

Děkan představí jmenovitě promující a promotor přednese latinsky slavnostní slib - sponzi

Vrcholem promoce je slavnostní slib „Spondeo ac policeor“ (Slibuji a přísahám) jednotlivých promujících, s rukou na insignii fakulty, kterou drží pedel

Poté jsou promotorem jednotlivým promujícím předány diplomy lékařů

Rektor univerzity, děkan fakulty a všichni členové předsednictva blahopřejí novým absolventům

Za zvuků hymny Gaudeamus igitur předsedající i absolventi opouštějí aulu

Následně proběhne slavnostní předání cen nejlepším absolventům (Cena rektora, Cena děkana, Cena J. Napravilové), pokud byly uděleny

V předsálí se poté scházejí noví lékaři a lékařky se svými blízkými. Zavládne radost, dojetí, gratulace a květiny

Ve dvoraně areálu u Husovy sochy je příležitost na památeční fotografování

Možná nejdojemnější fotografií bývá poslední hromadné foto, v tomto případě skupiny zahraničních absolventů i se členy předsednictva. Asi již nikdy se takto nesejdou.

Sbohem a hodně štěstí paní a páni doktoři!

Stáž v popáleninovém centru v Pittsburghu

V únoru - březnu t. r. jsem měl možnost absolvovat měsíční stáž v americkém univerzitním popáleninovém centru West Penn Hospital v Pittsburghu. V průběhu stáže jsem se účastnil nejen běžné léčebné činnosti zahrnující práci na operačním sále, lůžkovém oddělení a ambulanci, ale i seminářů pořádaných popáleninovým centrem nebo klinikou plastické chirurgie.

Nemocnice West Penn s popáleninovým centrem v 2. patře

Pittsburgh se nachází ve státě Pennsylvania na severu USA. Samotná centrální část města má asi 350 tisíc obyvatel, ale celá metropolitní oblast čítá téměř 2,4 milionu obyvatel. Město má několik přídomků, např. „ocelové hlavní město světa" a „město mostů". Je tomu tak i proto, že několik posledních desítek let patřil Pittsburgh a jeho region k největším vývozcům oceli na světě a dosud je sídlem nadnárodní ocelářské společnosti US Steel. Druhý přídomek si město zasloužilo za rekordní počet 446 mostů. Převážná většina z nich se klene nad třemi řekami, které protékají městem – Allegheny, Ohio a Monongahela. Pittsburgh je tak, podobně jako Hradec Králové, městem u soutoku dvou řek, který se nachází přímo v centru města – downtownu. Další podobností s Hradcem Králové je relativně vysoký počet studentů ve městě. Je sídlem 3 univerzit a 2 lékařských fakult. Pozoruhodností pro mě bylo zjištění, že Pittsburgh je sesterským městem mého rodného Prešova.

Stáž byla umožněna a plně hrazena nadací „We remember Elvis Aaron Presley Foundation". Nadace vznikla v roce 1989 a od té doby podpořila cestovní náklady řady stážistů z celého světa sumou 90 tisíc USD. Na stáž se dostanou zpravidla 1–2 adepti ročně. Jedná se nejčastěji o mladé lékaře se zájmem o popáleninovou medicínu, zdravotní sestry nebo i jiný zdravotnický personál. We remember Elvis Aaron Presley Foundation je nadace lidí, kteří zažili éru Elvise Presleyho, jsou jeho věrnými fanoušky a ctí jeho ideu podporovat medicínu a léčbu hlavně traumatologických pacientů. Kromě této činnosti nadace finančně dotuje i každoročně pořádaný letní tábor pro děti, které překonaly těžké popáleninové úrazy.

Popáleninové centrum se nachází ve West Penn Allegheny Hospital, který sdružuje celkem 5 nemocnic. V roce 2012 zde pracovalo celkem 11 423 zaměstnanců. Z toho 1 695 jsou lékaři s ukončeným vzděláním, dále 457 rezidentů a 3000 sester s ukončeným vzděláním. Za rok 2012 bylo hospitalizováno 55 982 pacientů a 802 015 pacientů bylo ošetřeno ambulantně. Rozpočet nemocnice v roce 2012 byl 1,6 mld. USD (dotace ze soukromých zdrojů činily téměř 4 miliony USD).

V samotném popáleninovém centru pracují 2 lékaři s ukončeným vzděláním a v průměru 2–3 rezidenti a 1–3 medici. Kapacita centra je 9 standardních lůžek a 5 lůžek intenzivní péče. Za minulý rok bylo hospitalizováno 343 pacientů a 1500 bylo ošetřeno ambulantně. Celkem bylo provedeno 230 operací. Nejčastější operací je tangenciální časná nekrektomie a autotransplantace kůže dermoepidermálními štěpy v jedné době, většinou 1. nebo 2. poúrazový den. Zajímavé bylo zjištění velkého rozdílu v nákladech na operaci ve srovnání s Českou republikou, které jsou jen za materiál přibližně 5x vyšší. Je tomu tak mj. díky dostupnosti moderních technologií, které nepochybně zvyšují náklady na operaci. Naopak rychlejší rekonvalescence pacienta výrazně zkrátí dobu hospitalizace a sníží počet ambulantních kontrol. K débridement popáleninové rány se standardně používá waterjet (odstraňuje části tkání proudem vodního paprsku), k hemostáze trombin a k fixaci kožních transplantátů fibrinové lepidlo.

V průběhu pobytu na operačním sále i mimo něj jsem měl možnost se zdejšími odborníky Arielem Aballayem, který je vedoucím centra, a Robertem Kellym, též konzultovat různé postupy a metody, které používáme u nás. I díky jejich povědomí o výborné úrovni medicíny v České republice se nejednou ptali na můj názor na léčbu nebo na postupy, jaké používáme u nás. Podle mého doporučení dokonce poprvé úspěšně vyzkoušeli i použití podtlakové terapie na kožní transplantát, se kterou jsme měli v podobné indikaci na našem pracovišti dobrou zkušenost.

Na operační sál se nechodí přes filtr, jak jsme tomu zvyklí u nás. Oblečení, které lékaři nosí na sál, je stejné jaké používají na oddělení, ba dokonce stejné, v kterém přicházejí nebo odcházejí z nemocnice nebo chodí na oběd v místním restaurantu. Překvapením byla i nepřítomnost obuvi určené na operační sál, kam se standardně chodí v botách, které jsou opět stejné jako ty, které používá personál na oddělení nebo na cestu do práce. Naopak důraz se klade na ochranu zraku chirurgů, buď použitím operačních brýlí, nebo speciální masky se štítem.

Velká vizita probíhala na oddělení každý den, vždy v době přestávky mezi operacemi. Referujícími byli rezidenti a medici nebo asistenti lékaře. Každý účastník vizity dostal dopředu vytisknuté podklady k vizitě, kde byla uvedena základní data o pacientech. V průběhu vizity se standardně používal přenosný počítač k interpretaci přesných výsledků vyšetření. Rozhodující část a sdělování informací při vizitách probíhalo mimo pacienta „ante portas" pokojů; u lůžka nemocného se uskutečnila jen společenská část, s důrazem na zodpovězení řady dotazů, které běžně pacienti i jejich rodinní příslušníci na vedoucího lékaře měli. Vizity se vždy účastnila i ošetřující sestra, která referovala veškerou sesterskou problematiku. Celá vizita se nesla v duchu diskuze a během ní vznikaly často náměty i pro semináře kliniky, které se konaly nejméně jednou týdně. Na jednom ze seminářů oddělení jsem měl možnost vystoupit aktivně i já, když jsem prezentoval přednášku o systému péče o popálené v naší republice.

Celá stáž probíhala ve velmi příjemném a přátelském duchu. Ke konci svého pobytu jsem byl přijat za čestného člena místní „Humby Association", když jsem dostal odznak s jedním z nejdůležitějších nástrojů popáleninového chirurga – Humbyho nožem. V průběhu pobytu jsem se kromě získání nových poznatků ujistil i o tom, že u nás provádíme medicínu na velmi dobré úrovni, plně srovnatelné s vyspělými státy světa. Stáž mi rovněž umožnila navázání nových odborných kontaktů, s dobrými předpoklady pro další spolupráci.

MUDr. Igor Slaninka
Oddělení plastické a estetické chirurgie a léčby popálenin
Chirurgická klinika

XIV. Bedrnův den v Hradci Králové

Zleva: dr. Klos, dr. Örhalmi, prof. Nillson a dr. Zwiesigk

Dne 18. a 19. dubna proběhl v Hradci Králové celorepublikový chirurgický sjezd – XIV. Bedrnův den, který byl pořádán Chirurgickou klinikou LF a FN Hradec Králové. Kongres byl připravován pod patronací děkana lékařské fakulty a ředitele fakultní nemocnice. Zároveň svou záštitu převzala také Česká chirurgická společnost a Společnost českých patologů.

Akce byla tematicky rozdělena do dvou dnů. Vědecká část byla věnována onkologické radikalitě a jejímu hodnocení u karcinomu rekta, onkochirurgii v oblasti gastrointestinálního traktu a pokročilému kolorektálnímu karcinomu. Edukační část byla zaměřena na proktologii a proktologické výkony. V obou dnech hráli významnou úlohu pozvaní přední čeští chirurgové, přednostové klinik a primáři. Stejnou důležitost pak měla i účast zahraničních hostů.

První den byl zahájen poctou a vzpomínkou na významného hradeckého chirurga akademika Jana Bedrnu, jehož jméno kongres nese. Dále pokračovaly přednáškové bloky odborného programu, jehož vrcholem byla prezentace profesora Per J. Nillsona z Institutu Karolinska ve Švédsku. Ve vyzvané přednášce se věnoval amputačním výkonům pro karcinom rekta a onkologické radikalitě a zároveň prezentoval výsledky vlastního souboru pacientů. Na přednášku následně navazoval živý přenos z operačního sálu, kde profesor Nillson provedl extralevátorovou amputaci konečníku pro karcinom rekta.

Druhému dni dominovala proktologická tematika, ve které byly přehledně shrnuty jednotlivé chirurgické techniky řešení hemoroidální choroby. Po přednáškovém bloku, kde byly nejdříve prezentovány dostupné metody léčby, následovaly opět živé přenosy z operačních sálů. I zde své zkušenosti prakticky prezentovali jednak přední koloproktologové z České republiky, zároveň však bylo možné shlédnout i operaci zahraničního odborníka, doktora Per Zwiesigka z Berlína, který prezentoval metodu laserové hemoroidoplastiky.

Závěrem je možné konstatovat, že Bedrnův den má již své pevné místo v kalendáři odborných chirurgických akcí v České republice a pro organizátory je příjemným zjištěním, že kapacita kongresu byla zcela naplněna. Poděkování patří všem kongresovým účastníkům z České republiky i zahraničí.

MUDr. Otakar Sotona
Chirurgická klinika

XVII. Hradecké gastroenterologické a hepatologické dny a VII. Mezinárodní endoskopický workshop

Ve dnech 25. a 26. dubna se ve Výukovém centru LF ve FN a na pracovištích II. interní gastroenterologické kliniky konal každoroční gastroenterologický a hepatologický kongres, letos poprvé spojený také se setkáním digestivních endoskopistů. Příjemné prostředí Výukového centra hostilo téměř 300 gastroenterologů z celé České republiky.

Endoskopická slizniční resekce v duodenu; zleva vedoucí sestra digestivní endoskopie Cvejnová, profesor Rembacken a profesor Rejchrt Foto I. Šulcová

Účastníci Běhu proti kolorektálnímu karcinomu – s číslem 1 profesor Rembacken a s číslem 5 profesor Prymula

Foto P. Šantavý

První den byl věnován především živým přenosům v rámci endoskopického workshopu. Již tradičně se zúčastnil také významný zahraniční specialista v oboru; letos byl naším hostem profesor Bjorn Rembacken ze St James's University Hospital z britského Leedsu.

Endoskopický program zahrnoval celkem 17 výkonů prováděných na čtyřech endoskopických sálech. Profesor Rembacken zahájil slizniční resekcí adenomu duodena. Program dále zahrnoval například zajímavé případy Barrettova jícnu a jeho komplikací, včetně ošetření radiofrekvenční ablací (dr. Falt a primář Urban z Vítkovické nemocnice), či endoskopické léčbě časných nádorů kolorekta. Hradecké pracoviště má v rámci České republiky největší zkušenosti s technikou dvoubalonové enteroskopie, v programu tedy nemohla chybět endoskopická léčba polypů jejuna u pacientky s Peutz-Jeghersovým syndromem. Vrcholem živých endoskopických přenosů bývá problematika pankreatiko-biliární; kromě jiného byla demonstrována technika dvoubalonové endoskopické retrográdní cholangiografie. Profesor Rejchrt úspěšně zavedl biodegradabilní stent do stenózy ileo-kolické anastomózy při Crohnově chorobě, což je technika, ve které drží hradecké pracoviště celosvětový primát. Na maraton endoskopických výkonů navazoval první blok přednášek věnovaný například velmi aktuálním otázkám Crohnovy choroby a klostridiové infekce.

Druhý den setkání byl celý věnován teorii v několika přednáškových blocích, věnovaných například akutní pankreatitidě a jejím komplikacím. Celkem bylo předneseno 30 sdělení. Vyvrcholením teoretické části byla dvojice přednášek profesora Rembackena a primáře Urbana, která představovala zajímavou konfrontaci názorů na techniky endoskopické slizniční resekce a submukózní disekce.

Hepatologický blok přednášek byl věnován jak endoskopickým metodám, tak teoretickým otázkám, včetně aktuálních poznatků transplantační medicíny. Tradičně nechyběla ani tématika onkologická a chirurgická.

Již potřetí byl součástí podobné akce v Hradci Králové také „Běh proti kolorektálnímu karcinomu". Startovním výstřelem vyslal profesor Rembacken na trať kolem soutoku Labe a Orlice více než dvacet běžců – účastníků kongresu. Tato neformální akce má za cíl kromě relaxace a zábavy také propagaci zdravého životního stylu, tak důležitého v prevenci nádorových onemocnění. Velmi jsme ocenili, že naši akci podpořil a běhu se aktivně zúčastnil ředitel naší fakultní nemocnice prof. Prymula.

Zdá se, že spojení endoskopického workshopu s přednáškovými Královéhradeckými dny se osvědčilo. Živé endoskopické přenosy nejen oživují někdy „monotónní" přednáškový cyklus, ale jsou také velmi názorným edukačním prostředkem pro gastroenterology – a to platí jak pro výkony, které sami provádějí, tak pro ty, ke kterým své pacienty na naše pracoviště doporučují.

Hradecké dny jsou tradičním celostátním setkáním nejen gastroenterologů, ale i chirurgů, onkologů, patologů a dalších odborníků v gastrointestinální a hepatologické problematice. Kongres trvale udržuje vyvážený poměr mezi sděleními převážně teoretickými – vědeckými, a praktickými – klinickými. Tato vyváženost a příjemné přátelské prostředí jsou snad také důvody, proč si Hradecké dny drží své pravidelné návštěvníky.

MUDr. Jiří Cyrany
II. interní gastroenterologická klinika
jiri.cyrany@fnhk.cz

GRADUATES NIGHT 2013

Vrcholnou společenskou událostí roku našich zahraničních studentů je Graduates Night, která se tradičně koná vždy druhou květnovou sobotu. Na počest studentů 6. ročníku všeobecného lékařství, resp. 5. ročníku zubního lékařství, kteří končí svá studia ji organizují jejich spolužáci ze 4. ročníku. Vyvrcholením bohatého kulturního i společenského programu je gratulace a předání symbolických darů oslavencům.

Pokud je nám známo, z českých lékařských fakult se takováto akce koná pouze v Hradci Králové.

Kde byli před pěti či šesti lety? Chystali se na novou éru svého života, nové učitele, nové přátele či kolegy, novou práci a zkušenosti?

Pro některé se otvíral zcela nový svět – opouštěli svůj domov, možná vůbec poprvé v životě, a stali se univerzitními studenty, právě v České republice. Pryč z domova a od rodiny – jak si s temnou budoucností tito stateční objevitelé poradili?

Je to již více než 5 let od onoho osudového okamžiku jejich života. Během té doby byly slzy, smích i hysterie, ale nic nemohlo překazit jejich sen stát se lékařem na fakultě Karlovy univerzity v Hradci Králové.

Kdybyste se zeptali někoho z letošních studentů 6. ročníku všeobecného lékařství či 5. ročníku zubního lékařství,

Absolventi s dárkovými balíčky

určitě si vzpomenou jaké to bylo v 1. ročníku – problémy s latinou, s češtinou i s učiteli fakulty. Ale nakonec přes všechny překážky obdivuhodně prošli, a to díky odvaze, odhodlání a zejména tvrdé práci. A za to jim náleží královské rozloučení; dnes, při této slavnostní příležitosti jsou naši absolvující studenti vysíláni vstříc jejich zářným zítřkům.

Večer byl pojat vskutku královsky – velký sál Kongresového centra Aldis vyzdobený v královských barvách rudé, zlaté, černé a bílé, jídelní tabule, bohatá zábava a hlavně – dámy oblečené v krásných plesových šatech a pánové ve smokinzích, takže králové i královny by zelenali závistí. Každý účastník se již týdny předem pečlivě připravoval – co na sebe, jak upravit vlasy, jaký makeup? Vždyť nesměli zklamat očekávání hostí, ale i organizátorů, kteří již dlouho připravovali tuto nejočekávanější událost sezóny.

Část organizačního výboru

Slavnostní večer se konal 11. května a zúčastnilo se jej více než 300 účastníků, převážně zahraničních studentů ze všech ročníků. Nepřetržitý proud zábavy – zpěv, exotické tance, zejména indické, udílení cen nejlepším učitelům i slavnostní projevy zástupců absolvujících studentů i učitelů … Byla to asi největší Graduates Night jakou Hradec Králové kdy zažil!

Mitul Patel
4. ročník všeob.,
člen přípravného výboru
(z angličtiny přeložil I. Š.)

Kapitoly z historie medicíny od dávných civilizací do středověku (3)

ARABSKÁ, „ISLAMSKÁ“ MEDICÍNA

Arabská a „islamská“ medicína byly ovlivněny pracemi Hippokratovými a Galénovými přeloženými do arabštiny. Dominantním přístupem k nemocem v preislamském období byly v Arábii magie a zaříkávání. Zprávy o medicínských znalostech v době života Mohameda jsou velmi chudé. Vzhledem k monoteistickému charakteru náboženství nebylo možno nemoce a epidemie nadále připisovat démonům a bohům, ale pouze jedinému bohu Allahovi. V 7. až 8. století n. l. dobyli Arabové pod záminkou svaté války, džihádu, rozsáhlé teritorium, zahrnující Persii, severní Indii, i celé Španělsko. Na tomto území, Chalifátu, zavedli Arabové jako jediné přípustné náboženství islám a jako oficiální jazyk arabštinu. Hlavním městem Chalifátu se stal Bagdád. Ve stejném období dochází i k rozkvětu arabské vědy a kultury. Chalif Barun ar Rašíd a po něm jeho syn Mamún uložili učencům, aby přeložili do arabštiny všechno cenné z kulturního dědictví Řeků, Římanů, ale i Číňanů a Indů. Tak Hunayn ibn Isaq (809–873) tvrdil, že přeložil přinejmenším 129 prací. Překlady byly vladaři bohatě odměňovány. Al Mamún založil v roce 837 v Bagdádu „dům moudrosti“, srovnatelný s naší akademií věd.

Arabští vládci, zvláště Abbasidové (750–1278), podporovali lékařské povolání a z oblastí, které si podmanili, získávali lékaře, zvláště křesťany a Židy. V této souvislosti historikové pod pojem „islamská medicína“ zahrnuli i díla vědců nearabského původu, a to i těch, kteří nebyli vyznavači islámu a jejichž díla vznikla za podpory islámských vládců. Z bagdádských lékařů vynikl Ar Rází, původem z Persie, polatinštěným jménem Rhazes (zemřel kolem roku 925), který jako první na podkladě vlastních zkušeností popsal spalničky a neštovice a usoudil, že horečka může být obranou proti infekci. Ve své knize „Všeobecná kniha o medicíně“ definoval medicínu jako umění jak zachovat zdraví a jak navrátit zdraví nemocným. Oční lékařství obohatil Ali ibn Isa (žil kolem roku 1000), který ve své učebnici očního lékařství popsal na 180 očních nemocí. Jeho učebnice se stala nejvýznamnějším dílem svého druhu až do středověku.

Hlavním představitelem nejen islamské medicíny, ale medicíny vůbec, byl Avicenna (980–1037), což je polatinštěné rodinné jméno ibn Síná. Jeho úplné jméno je mnohem delší (viz obr.) Ibn

Avicenna

znamená syn. Narodil se v Afšanu v blízkosti Buchary, až do okupace Araby původně na perském území, dnes v Uzbekistánu. Byl Tadžik, což byla větev Iránčanů. Základní vzdělání se mu dostalo v arabštině, ve které jsou sepsány všechny jeho spisy. Od dětství byl nadán neobyčejnou pamětí; co si jednou přečetl, to si trvale pamatoval. Studoval se zanícením. Ve své autobiografii uvádí, že ani jedinou noc nespal celou a ve dne se kromě modlitby nezaměstnával ničím jiným, než vědou. Již v desíti letech byl prohlášen hafízem, to je osobou, která ovládá celý korán nazpaměť. Avicenna byl vědec, filozof a lékař, který se dokonale seznámil s klasickými díly Hippokrata, Aristotela a dalších filozofů. Vlivem prací Galéna uznával sice humorální teorii o lidských šťávách, ale v praktické lékařské činnosti se opíral o učení Ar Rázího. Byl mu později přisouzen titul „hlava učenců“ a také přídomek „princeps medicorum“ – kníže lékařů. Avicenna vytušil, že téměř všechna onemocnění provázená horečkou jsou vyvolávána látkami prostým okem neviditelnými, které se přenášejí vodou, vzduchem a potravinami a vyslovil tak ideu nakažlivosti. Jeho pětidílné dílo „Kánon medicíny“ obsahuje práce jeho a jeho žáků sepsané v arabštině a přeložené do latiny a hebrejštiny. Představuje zobecnění poznatků teorie a praktické medicíny starořecké, starořímské, arabské a perské až do jeho doby. Dílo se stalo nepostradatelnou učebnicí, hlavně lékařských fakult, až do počátku 18. století.

ČÍNSKÁ MEDICÍNA

Podobně jako u jiných dávnověkých civilizací byla i čínská medicína ve svých počátcích v zajetí nadpřirozených sil a magie. Příčinu onemocnění viděli Číňané v trvalém boji mezi dobrými duchy chránícími tělo a nepřátelskými démony, jejichž působení ovlivňují bohové, ale podle čínských představ i předkové, jejichž vliv nebyl o nic menší než vliv bohů. Čínská medicína se začala oprošťovat od magie ve 4. století n. l. Hlavní snahou čínských lékařů bylo obnovení harmonie a rovnováhy mezi základními principy ovlivňujícími stav zdraví a nemoci. Jedním z uplatňujících se protichůdných principů byla dvojice Jin/Jang. Nadbytek nebo nedostatek jednoho z těchto principů či sil vede k onemocnění. Pojmy Jin a Jang nejsou stejně překládány. Podle slavného Žlutého císaře (2689–2598 př. n. l.), praotce čínské civilizace, jsou tyto pojmy vyjádřením nebes a země, jsou příčinou a měřítkem všech věcí, zdrojem a původem života a smrti. Na tomto základě je třeba založit léčení nemocí (později najdeme i jiné překlady jako jemná síla a hrubá síla apod.). V lékařských spisech byly do skupin Jin a Jang zařazeny všechny orgány a části lidského těla. Do sféry vlivu Jin patří životně důležité orgány – játra, srdce, slezina, plíce a ledviny. Do sféry Jang patří např. žaludek, tenké a tlusté střevo, močový měchýř a další. Špatný způsob života vede k poruchám Jin a Jang a tím k nemocem. Číňané měli víru či představu o existenci „čchi“, jakéhosi dechu života, který cirkuluje mezi jednotlivými orgány a částmi těla. Intenzita „čchi“ a směr cirkulace byly pokládány za důležité pro zdraví i vznik

nemocí. Vědcům se dosud nepodařilo vysvětlit anatomické, fyziologické a biochemické opodstatnění proudění životního dechu „čchi“. Podobně jako Hippokrates uznával pět základních lidských šťáv, Číňané uznávali pět základních elementů, ze kterých je všechno stvořeno: dřevo, oheň, země, kov a voda.

Přibližně v r. 300 čínský učenec Šu-che (265–317) popsal poprvé puls. Jeho vyšetřování na zápěstí patřilo k důležitým vyšetřením. Klasická čínská medicína rozlišovala původně 12, později až 28 rozličných charakterů pulsu, popisovaných poetickými názvy jako puls tvrdý jako kámen či naopak lehký jako peříčko apod. Číňané používali dva základní druhy terapie – nabodávání, akupunkturu (název je až staršího data a byl zaveden příchozími evropskými lékaři) a moxu (popalování). Při akupunktuře používali lékaři dle svého uvážení zlatou nebo stříbrnou tyčinku. Vpichem měla být ovlivněna intenzita proudící životní síly a podle otáčení doprava nebo doleva směr proudění. Umístění vpichu záviselo na obtížích a na orgánu, který byl postižen. Počet vpichů a jejich umístění se postupně měnilo a zvětšovalo, až v 17. století byl vypracován systém 361 bodů. Původně mělo nabodnutí umožnit odchod zlých duchů z těla. Moxa spočívala v přiložení zapáleného smotku listů pelyňku. Vyvolaná bolest v místě popálení měla oslabit původní místo vnímané bolesti. Lékárna obsahovala asi 2000 látek, z čehož se používalo asi 1600 léků. Ne všechny byly rostlinného původu. Tak na strumu se používal prášek z mořských koníků a na špatně se hojící odřeniny se přikládala sloní kůže. V 18. a 19. století začali v Číně působit protestantští lékaři a misionáři, což vedlo k úpadku tradičního čínského lékařství.

Čínský lékař se chystá provést akupunkturu

INDICKÁ MEDICÍNA

V Indii byla onemocnění vyvolávána různými trestajícími božstvy, která vysílala na lidi zlé duchy. Soubor nejstarších indických literárních památek představují tzv. védy (ze sanskrtu véda – vědění, znalost). Nelze zjistit, jak starý je indický medicínský systém Ajúrvéd (véda v životě). Medicína Ajúrvédů je založena na dvou spisech Čaraka sambita a Sušruta sambita. Čaraka sambita se zabývá převážně vnitřním lékařstvím, a Sušruta sambita chirurgií. Neví se, kdy knihy byly napsány. Sušruta, který zastával názor, že pouze spojení vnitřního lékařství a chirurgie činí z muže lékaře, mohl žít v letech 400–350 př. n. l. K lékařskému vědění patřila i znalost léčivých bylin, uložená ve spisu Ajúrvéda. Ajúrvédská medicína byla úzce spojena s náboženstvím. Tato původem lokální medicínská tradice Ajúrvéda byla praktikována převážně, byť ne zcela, lékaři Hindu. Podobně jako Číňané i Indové rozeznávali na povrchu těla významné body zvané marma. Poranění v místě marmy, kryjící se často s průběhem hlavních tepen, nervů a šlach, byla zpravidla smrtelná. Indové byli vynikajícími chirurgy. Znali na 120 různých chirurgických nástrojů. Dokonale zvládli plastiku nosu. Amputací nosu byli trestáni zločinci. Podobný postup nazývaný rinoplastika užívají plastičtí chirurgové dodnes.

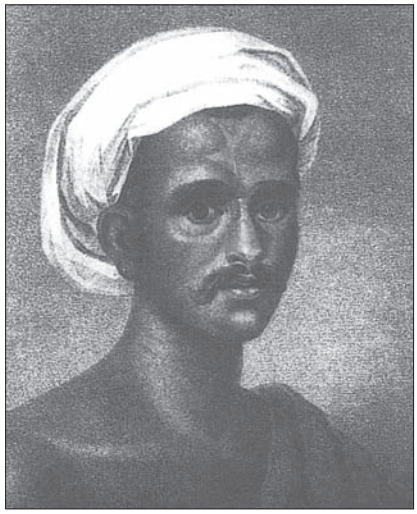

Dokonalá rekonstrukce nosu po jeho amputaci

Prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.

Co také zaznělo na mezinárodním kongresu

V roce 1992 se konal v Londýně mezinárodní hematologický kongres. Poslední den kongresu byly zařazeny tři nejvýznamnější přednášky. Všechny tři byly experimentální práce na myších. Cyklu přednášek předsedal Sir John V. Dacie, nejvýznamnější anglický hematolog a celosvětový odborník jmenovitě na hemolytické anémie. Za svůj přínos pro hematologii ho britská královna povznesla do šlechtického stavu s titulem Sir. Přiznám se, že jsem obsahu přednášek jen stěží rozuměl a podle výrazu ve tvářích přítomných bylo tomu asi podobně i u nemalé části auditoria. Po skončení poslední přednášky Sir Dacie cyklus uzavřel slovy: „Děkujeme přednášejícím za vynikající přednášky, z nichž jsme pochopili, že myš je důležité zvíře pro hematologii.“ Uvolnění ve tvářích a bouřlivý potlesk ocenily toto zakončení cyklu. To si ovšem mohl dovolit jen Sir Dacie.

L. Ch.

Dojmy ze stáže v Berkeley

Jednou z výhod projektu Postdoci na UK, do kterého jsem byla přijata, byla možnost zažádat o zahraniční výzkumnou stáž. V rámci svého doktorského studia na Ústavu lékařské biochemie jsem se zabývala buněčnou senescencí (stárnutím) a v tomto tématu jsem chtěla dále pokračovat. Proto jsem oslovila několik zahraničních pracovišť, která jsou s výzkumem senescence spojena. První kladnou odpověď jsem dostala z Lawrence Berkeley National Laboratory na University of California, Berkeley. Po několika vyměněných emailech s profesorkou Priscillou Cooper z laboratoře Cancer&DNA Damage Response jsem začala plánovat stáž. Zařídila jsem vše potřebné, získala vízum a na konci ledna tohoto roku jsem s nadšením odjela na tří a půl měsíční stáž do města mostem odděleného od San Francisca.

Skupina profesorky Priscilly Cooper se dlouhodobě věnuje studiu molekulárních mechanismů a funkci proteinu XPG, endonukleázy nezbytné pro opravu poškození DNA po UV záření, jejíž mutace mohou způsobovat nemoc zvanou Xeroderma pigmentosum *nebo* Cockayneův syndrom. *Mým úkolem bylo zjistit, zda buňky se ztrátou funkce tohoto proteinu vstupují do buněčné senescence. V prvním týdnu mé stáže jsem musela projít řadou bezpečnostních kurzů; od manipulace s různými typy látek, přes ochranné laboratorní pomůcky, práci s hasicím přístrojem, až po nácvik reakce na případné zemětřesení. Po zdárném absolvování všech školení jsem se konečně mohla podívat do laboratoře a začít s vlastní prací.*

Práce v laboratoři byla pro mě velmi inspirativní. Pro většinu experimentů jsem sice používala metody a techniky, které jsem se naučila v rámci svého doktorského studia, ale vyzkoušet si práci v jiném prostředí, s jiným přístrojovým vybavením a různými modifikacemi metod bylo pro mě velmi přínosné.

Kromě provádění experimentů jsem se také zúčastňovala pravidelných seminářů, přednášek a konferencí, které probíhaly na univerzitě a měla tak možnost potkat mnohé významné vědce a profesory z řady oborů. Velkým privilegiem pro mě bylo osobní setkání s profesorkou Judith Campisi, která vede jednu z nejvýznamnějších skupin zabývajících se buněčnou senescencí a od které jsem měla možnost čerpat cenné rady a zkušenosti.

Většinu času jsem samozřejmě trávila v plášti, rukavicích a s laboratorními brýlemi na nose. O víkendech ale nic nebránilo tomu, abych prozkoumávala okolí, které v Kalifornii nabízí nepřeberné možnosti. Mým hlavním cílem bylo často San Francisco, které je od Berkeley odděleno pouze mostem, a proto nebylo vůbec složité se tam dostat. Samozřejmě nešlo nepřejet přes Golden Gate, neprojít se ulicemi města, které je tak známé z amerických filmů nebo nenavštívit Alcatraz,

Před Golden Gate

legendární věznici, ze které nebylo možné utéct. Mezi mé nezapomenutelné zážitky patří návštěva hlavního města Kalifornie Sacramenta, nebo Yosemitského národního parku. Při vzpomínce na jeho mohutné skály, bouřící vodopády a divokou přírodu se mi stále tají dech.

Nikdy před tím jsem neměla možnost pracovat v jiné laboratoři a v jiném týmu, než na naší fakultě. Bylo proto více než zajímavé připojit se k lidem, kteří mluví zrychlenou kalifornskou angličtinou, chodí do práce v dopoledních hodinách, zůstávají tam do večera a rytmus celé laboratoře je úplně odlišný, než na co jsme zvyklí. Stáž byla pro mě velkým přínosem a jsem za tuto příležitost velmi vděčná.

Stáž proběhla s podporou projektu „Podpora vytváření, rozvoje a mobility výzkumně-vývojových týmů na Univerzitě Karlově“.

Mgr. Jana Čmielová, Ph.D.
Ústav lékařské biochemie
cmielovaj@lfhk.cuni.cz

Ve svém závěrečném hodnocení napsala vedoucí laboratoře prof. Cooper mj.:

Bylo mi velkým potěšením mít dr. Čmielovou ve své výzkumné skupině a jen lituji, že to bylo na tak krátkou dobu; měla bych ji zde ráda natrvalo … Výsledky její práce budou publikovány ve velmi zajímavém článku, jehož bude první autorkou … Jana byla velmi dobře připravena k práci na tomto projektu díky vynikající vědecké výchově na Karlově univerzitě … V souhrnu: dr. Jana Čmielová je velmi schopná mladá vědkyně se skvělou budoucností v základním výzkumu.

Yosemitský národní park

Výtvarný humor Miroslava Bartáka

Český humorista, kreslíř a karikaturista Miroslav Barták vystavoval v dubnu svoje kolorované kresby na lékařské fakultě. Většina z jeho 16 kreslených vtipů souvisela přímo s medicínskou tématikou. Ostatně otázkám lidského zdraví a lékařů se Miroslav Barták věnuje v posledních letech poměrně často. Autor to vysvětluje tak, že tato oblast je mu jaksi stále bližší a že v jistém věku už člověk potřebuje notnou dávku veselé mysli k tomu, aby se ráno dokázal vyhrabat z postele.

Miroslav Barták se narodil v roce 1938 v Košicích, vystudoval námořní akademii v Bulharsku a téměř 10 let také pracoval jako lodní inženýr na námořních lodích. Nakonec dal přednost životu na souši a od roku 1970 se věnuje svobodnému povolání jako karikaturista a kreslíř. Připravil téměř devět desítek samostatných výstav v nejrůznějších koutech Evropy, vydal 10 autorských knih, pro domácí i zahraniční vydavatelství ilustro-

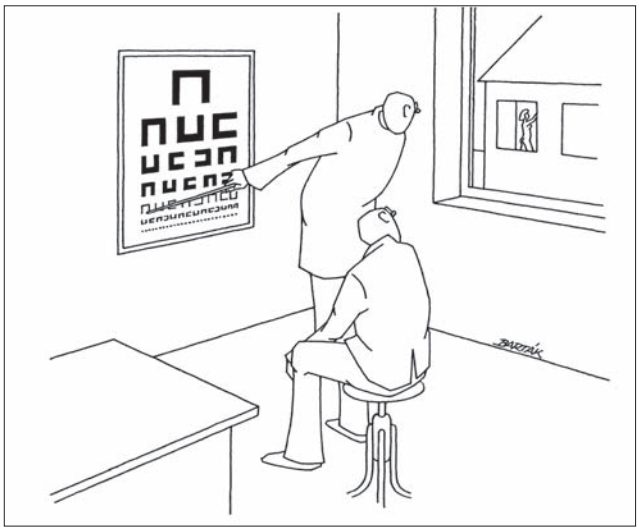

val dalších 60 knížek a je také autorem 2 kreslených filmů a 52 krátkých televizních grotesek. Jako kmenový spolupracovník pracuje od roku 1970 pro švýcarský humoristický časopis Nebelspalter, dále kreslí pro curyšský Das Magazin a je také stálým spolupracovníkem týdeníku Weltwoche.

Svoji výstavu na Lékařské fakultě v Hradci Králové sice Miroslav Barták nemohl ze zdravotních důvodů osobně zahájit, nicméně hradečtí příznivci kresleného humoru se osobního setkání s autorem dočkali. Uskutečnilo se na závěr výstavy. Miroslav Barták byl skromný, vtipný, dobře naladěný. Ochotně podepisoval svůj katalog, odpovídal na dotazy, pozdravil se s přáteli a strávil na naší fakultě příjemnou hodinku. Iveta Juranová

Sportovec Jiří Soukup

Letní výstava v prostorách budovy teoretických ústavů Lékařské fakulty v Hradci Králové byla věnována ing. Jiřímu Soukupovi a nesla podtitul Od filmu Herbstgold (Na stupních vítězů) ke knize fotografií Anety Vašatové. Jednalo se o výstavu dokumentů, které představily sportovní kariéru i kulturní zájmy Jiřího Soukupa.

Narodil se v roce 1927, od dětství působí v Sokole – jako cvičitel a propagátor pobytu v přírodě. Vystudoval Vysokou školu zemědělského a lesního inženýrství, se specializací na zootechniku a chov koní. Závodně se už tehdy věnoval jezdeckému a dostihovému sportu a modernímu pětiboji, ve kterém se stal i reprezentantem ČR. Odtud bychom mohli pokračovat sáhodlouhým výčtem sportovních úspěchů Jiřího Soukupa, který je dlouholetým členem oddílu dálkového a zimního plavání a oddílu atletiky Sokola Hradec Králové. Od roku 1987 se pravidelně zúčastňuje veteránských atletických šampionátů; mezi jeho disciplíny patří maratón, běh na 10 000 m a 5 000 m, trojskok, skok do výšky, ale také steeplechase a cross country. Z mistrovství Evropy veteránů v Lublani v roce 2008 přivezl jednu zlatou medaili, dvě stříbrné a jednu bronzovou. Sám si nejvíce cení zlata z mistrovství světa veteránů v běhu do vrchu z polského Korbielowa z roku 2010.

Jiří Soukup jako vítěz desetiboje na 30. Mezinárodním běžeckém desetiboji v Trutnově v květnu 2013

Vernisáže výstavy se zúčastnili i primátor města Hradce Králové MUDr. Zdeněk Fink a ředitelka divadla Drak ing. Eliška Finková

Kromě sportu Jiří Soukup počítá mezi své koníčky také výtvarné umění. V Praze navštěvoval soukromé kurzy výtvarného umění a kunsthistorie, je sběratelem ex libris a kurátorem Galerie na mostě při farmaceutické fakultě v Hradci Králové. Je organizátorem sportovních i kulturních akcí, také publikuje články o sportu a umění.

Film Herbstgold aneb Na stupních vítězů je dokumentem o pětici evropských veteránských atletů a tvůrci si jako jednoho z aktérů vybrali právě Jiřího Soukupa.

Aneta Vašatová je mladá královéhradecká fotografka, která Jiřího Soukupa oslovila, když v průběhu svého studia na Fakultě multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně zpracovávala Medailon osobnosti jako práci pro ateliér Reklamní fotografie. Vznikla tak řada zajímavých fotografií, z nichž některé byly samozřejmě i součástí expozice na lékařské fakultě.

Iveta Juranová

galerie na hradě

Eva Hašková a Jan Maget

V měsíci květnu byla v Galerii Na Hradě k vidění výstava výtvarnické dvojice Evy Haškové a Jana Mageta. Expozici tvořily grafické listy a ex libris paní Evy a ilustrace a anatomické panely jejího manžela Jana Mageta.

Eva Hašková je absolventkou pražské Vysoké školy uměleckoprůmyslové, studovala v ateliéru Zdeňka Sklenáře. Grafické tvorbě zůstává věrna už prakticky čtyřicet let; její hlavní technikou je lept s akvatintou. V královéhradecké Galerii Na Hradě autorka vystavovala grafické listy od devadesátých let po současnost. Nutno říci, že Eva Hašková osobitým způsobem zobrazuje a zpracovává architekturu a architektonické motivy, třebaže jí nejde o zachycení architektury jako takové, ale využívá ji jako prostředek k vyjádření určitých pocitů, emocí. V jejích dílech se opakují oblíbené pražské motivy, Český Krumlov, Kuks i italské Benátky; jedná se o osobité, šifrované sdělení vlastních autorčiných prožitků a vzpomínek. Eva Hašková využívá ve svých dílech kontrast objemů, linií a struktur, obratně zachází se světlem a stínem. Zaslouženě patří mezi nejlepší tvůrce grafiky u nás.

E. Hašková: Ex libris

Jan Maget absolvoval Pedagogickou fakultu v Hradci Králové, jeho studium bylo zaměřeno na výtvarnou výchovu. Na svém kontě má celou řadu ilustrovaných knih, věnuje se i anatomické kresbě a v posledních letech také sochařské tvorbě. V Galerii Na Hradě byly z řady ilustrací Jana Mageta zastoupeny kresby ke dvěma dílům knihy Jitky Lněničkové – České země v době baroka a České země v době osvícenství. Všechny byly vytvořeny technikou kvaše kombinovaného s kresbou. Jak uvedla v úvodním slovu na vernisáži výstavy akademická malířka Alena Laufrová, tato technika vyžaduje od autora specifický talent spojený s výbornou vizuální pamětí a technickou představivostí. Autor k tomu jen lakonicky doplnil: „To, co mě baví, to si pamatuju“. Práce Jana Mageta dokazují autorovu skvělou prostorovou fantazii a představivost ve spojení s neobvyklou perspektivou. Rovněž vystavované anatomické výukové panely jsou jen dalším potvrzením jeho preciznosti a kreslířských schopností.

Iveta Juranová

J. Maget: Ilustrace ke knize J. Lněničkové České země v době baroka

Východočeský výtvarný salon

Olejomalby, kresby, grafiky, plastiky, keramika, fotografie i počítačová grafika - celkem 117 exponátů, taková je expozice letošního Východočeského výtvarného salonu, který se již šestým rokem koná v letních měsících v Galerii Na Hradě. Jedná se o společnou výstavu členů Unie výtvarných umělců oblastního sdružení Hradec Králové. Členové unie oslavují v letošním roce právě dvě desítky let společných výstav, ta první se konala v roce 1993 v Hořicích. Královéhradecká Unie výtvarných umělců má v současnosti 77 členů, z nichž 49 vystavilo svoje práce na Salonu.

Východočeský výtvarný salon již tradičně patří mezi doprovodné programy mezinárodního festivalu Divadlo evropských regionů a poprvé byl také zařazen mezi akce Calendarium Regina. Letošní ročník Salonu se v porovnání s těmi předchozími vyznačoval doposud největším počtem vystavených prací. Dalším významným rysem byl humor ve výtvarných dílech, který se prosazuje nejen v malbách

Josef Bavor: Splynutí (z cyklu Soukromý vesmír)

Pavla Matušky nebo Terezy Drahoňovské, ale i v rozměrné plastice Jaroslava Doležala nebo fotografii Jana Slavíčka. Východočeský výtvarný salon má již svoje tzv. stálice, autory, kteří se objevují v expozici každoročně; patří mezi ně například Miloš Vojtíř, Jiří Dudycha, Josef Bavor, Jiří Šindler, Lucie Staňková, Milada Harvilková, Darja Čejková, Petr Balíček, Ivana Lukavská, Jiří Vavřina a další. Jako vždy Salon nabídl pestrou a zajímavou přehlídku prací východočeských výtvarníků. Iveta Juranová

Pavel Matuška: Novoroční pochod Praha – Prčice (vzpomínka na amnestii)

HISTORIE MEDICÍNY VE FILATELII

Z archivu M. Vostatka

(18)

BOJOVNÍCI S LEPROU

Lepra (malomocenství) je infekční choroba způsobená bacilem lepry (Hansenův bacil). Provází lidstvo již od starověku. V současnosti se vyskytuje v tropech a subtropech Asie, Afriky, Jižní Ameriky a tichomořských ostrovů, kde je celkem postiženo více než 10 milionů osob. Ještě v 19. století se lepra vyskytovala i v Evropě.

Těžké formy nemoci vedou k defektům a deformitám hlavně končetin a obličeje. Bakteriologicky pozitivní nemocní musí být izolováni v tzv. leprosáriích.

Práce v leprosáriích patří jistě k nejtěžším a vyžaduje velkou obětavost. Pošta Republiky Rwanda (do roku 1961 Ruanda-Urundi, spadající pod Belgii) vydala ke Světovému dni lepry v roce 1966 sérii čtyř známek, na nichž připomíná dva významné muže – bojovníky s leprou.

Otec Damien, vlastním jménem Joseph de Veuster (1840–1889), belgický kněz, který zasvětil svůj život misionářské práci mezi nemocnými leprou. Od roku 1873 působil jako kněz i jako lékař v leprosáriu na Havaji. Zde také posléze sám na lepru zemřel a byl pohřben. Později však bylo jeho tělo převezeno do rodné Belgie. Ve 20. století byl zvolen největším Belgičanem všech dob a také byl svatořečen.

Albert Schweitzer (1875–1965), německý teolog, lékař, filozof, hudební vědec (znalec J. S. Bacha) i koncertní varhaník. Po vystudování medicíny odešel v roce 1913 do Lambaréné v Gabonu (tehdy Francouzská rovníková Afrika), kde za vlastní prostředky postavil a vybavil nemocnici a leprosárium. Z původních primitivních začátků se Lambaréné rozrůstalo, takže po 50 letech, v roce 1963, měla nemocnice již 350 lůžek a leprosárium 150 míst a o nemocné pečovalo 36 lékařů, sestry i domorodí pracovníci. V roce 1952 byla Albertu Schweitzerovi udělena Nobelova cena míru.

CO TAKÉ ZAZNĚLO V SENÁTU ...

Protekce senátorů na MPSV

V Senátu PČR **ministryně práce a sociálních věcí ČR Ludmila Müllerová** (TOP 09) předkládala k ratifikaci „Úmluvu s Jihoafrickou republikou o vzájemné správní pomoci v daňových záležitostech“. Šlo o standardní mezinárodní smlouvu, a proto prošla schvalovacím procesem „jako nůž máslem“. Paní ministryně Senátu poděkovala slovy: vážené paní senátorky, páni senátoři, **já vám děkuji za vlídné přijetí a zacházení a chtěla bych říci, že stejně tak bude činěno na úřadě Ministerstva práce a sociálních věcí s vámi.** Budu se těšit! Děkuji. Na shledanou. (Pobavení). Schůzi v té době řídila **1. místopředsedkyně Senátu Alena Gajdůšková (ČSSD): Tak to nevím, jestli se teď nemáme bát, paní ministryně** (smích)**, nicméně děkujeme.**

Kresba Michael Marčák

Není tlusťoch jako tlusťoch

Až v 18 hod. předkládal ministr vnitra ČR Martin Pecina (tehdy ještě ČSSD) návrh novely zákona o základních registrech. Únava stoupala, a tak garanční zpravodaj **Petr Vícha** (ČSSD) chtěl jednání urychlit slovy: Pana ministra jsme nedobrovolně zdrželi dvěma přestávkami na jednání klubů, a **proto já teď pouze přečtu stanovisko výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí, a tím bychom mohli mít toho „tlusťocha“ za sebou.** (Oživení v sále – smích.) Měl jsem pochopitelně na mysli novelu, která má 230 stran a mění 195 zákonů! Předsedající, tehdy ještě místopředseda Senátu Milan Štěch (ČSSD), zareagoval slovy: Děkuji za oživení. Pan ministr je zajisté člověk, který je jako obvykle nad věcí.

Sex už při pohlavní zralosti?

Při projednávání návrhu nového trestního zákoníku se do diskuse přihlásil také **senátor Tomáš Töpfer** (ODS): Chtěl bych připomenout, že Shakespeare zemřel v roce 1616 a v roce 1589 napsal slavnou **tragédii Romeo a Julie, kde v textu Juliina chůva vyčítá matce Kapuletové, že Julii ještě nebylo 14 let a už ji chtějí provdat za Parise. Julie se ale od matky dozvídá, že jsou ve Veroně mladší dívky a jsou z nich šťastné matky. V době, kdy ty jsi ještě panna, já už dávno byla matkou**.
Senátor Jaroslav Kubera (ODS) zareagoval slovy: Tomáš Töpfer mě inspiroval, že bychom si mohli otevřeně pohovořit o druhé části, té věkové, ne o té trestní, a tak mám procedurální návrh, abychom **přesunuli tuto diskusi až po 22. hodině, kdy takové pořady může vysílat i televize**. Senátor Tomáš Töpfer následně upřesnil, že divadlo Globe hrálo od dvou hodin odpoledne – za denního světla, a nikoliv po 22. hodině, a nikoho to nepohoršovalo. Ani ten věk. Děkuji.

Na schůzích Senátu PČR většinou vyslechl a ze stenografických záznamů zpracoval Karel Barták

Z Murphyho zákonů

Pokud se nestaráte o to, kde jste, pak jste nezabloudili.

Výdaje rostou úměrně k příjmům.

Když vše ostatní selže, přečtěte si návod.

Pravidlo manželského lože: Vždycky usne dřív ten, který chrápe.

Vždy si najímejte bohatého advokáta; nikdy nekupujte u bohatého prodavače.

Neschopnost plus neschopnost rovná se neschopnost.

Koncert Štěpána Raka

Tradiční jarní koncert se konal 13. května v budově teoretických ústavů naší fakulty. Tentokrát byl ve znamení kytarové hudby; vystoupil na něm kytarový virtuos, skladatel a profesor pražské Akademie múzických umění Štěpán Rak, od roku 2000 historicky první vysokoškolský profesor hry na kytaru v České republice.

Pro zaplněnou velkou posluchárnu si umělec připravil pestrou kolekci skladeb. Zazněla klasická historická hudba i výběr z autorských koncertních projektů, jako je Vivat Comenius či Vivat Carolus Quartus, se kterými vystupuje společně s Alfrédem Strejčkem. Druhou polovinu svého vystoupení Štěpán Rak věnoval kytarovým kreacím ze svého cyklu Chvála čaje, který je inspirován specifickými vůněmi a chutěmi čajů z celého světa. V neposlední řadě zahrál i Vzpomínku na Prahu, ve které se objevují motivy Smetanovy Mé vlasti a která je inspirovaná básnickou tvorbou Vítězslava Nezvala.

Štěpán Rak svým vystoupením velmi zpříjemnil květnový podvečer na lékařské fakultě a prokázal, že je nejen vynikajícím kytaristou, ale i výborným a vtipným moderátorem a okouzlujícím člověkem. I. Juranová

Foto: I. Šulcová

Fotbalový zápas

Fotbalovému utkání „študáci vs. kantoři“ letos nepřálo počasí. Kvůli velmi chladnému jaru se konání zápasu přesunulo z obvyklého konce dubna na květen. Pozdní termín se nepříznivě odrazil nejen na počtu hráčů, ale také na menším zájmu publika. Blížící se zkoušky vykonaly své. Na umělé trávě stadionu Základní školy ve Štefcově ulici se představila osmičlenná družstva (7 mužů + 1 žena). Proti loňským 17 borcům na každé straně letos měli učitelé na střídání pouze jednoho hráče oproti pěti na straně studentů. Bohužel, počasí ani tento den příliš nepřálo a blížící se bouřka si vynutila zkrácení hry na 2x30 minut. Zápas pískal nestranně a s přehledem student P. Skořepa. Utkání zahájila výkopem tradičně doc. Stoklasová.

Stává se tradicí, že družstvo, které v předchozím roce výrazně prohraje, se na další ročník velmi dobře připraví. Došlo k tomu také tentokrát a po loňské vysoké prohře nastoupilo družstvo studentů s velkým odhodláním prohru odčinit a připravilo se dobře i po taktické stránce. Utkání se odehrávalo za jejich trvalé převahy, která se vystupňovala ve 2. poločase. To se už výrazně projevil větší počet střídajících na jejich straně. Družstvo učitelů bylo navíc oslabeno o dva nejlepší hráče z předchozích let. Obdiv si zaslouží obě děvčata, která bez střídání odehrála celý zápas. Výsledek 6:0 je nejvyšším vítězstvím v celé sedmileté historii tohoto klání.

Něco pro statistiky:
Zápas skončil výsledkem 6:0 (poločas 1:0).
Rozhodčí: P. Skořepa (5. r.).
Střelci branek: studenti – M. Zádrapa 2 góly, O. Pšenička, L. Hruška, M. Honka, M. Ptašinský.
Sestavy družstev bez tradičního rozestavění, protože díky střídání se posty v průběhu hry měnily:
Studenti: Martin Motyčka (5. r.) – kapitán, Libor Hruška (1. r.), Leoš Kolár (1. r.), Otakar Pšenička (1. r.), Tomáš Rýznar (1. r.), Martin Honka (2. r.), Karel Král (2. r.), Marek Listoň (2. r.), Miroslav Zádrapa (2. r.), Richard Kocík (3. r.), Marko Ptašinský (3. r.), Pavel Huňka (5. r.), Jana Zaydlarová (6. r.)

Učitelé: dr. Otto Kučera (fyziologie) – kapitán, dr. Michal Balík (urologie), dr. David Kalfeřt (ORL), dr. Petr Kelnar (KARIM), dr. Petr Motyčka (chirurgie), Mgr. Veronika Nováková (farmakologie), Michal Rek (rtg), dr. Antonín Šafus (dětská chirurgie), dr. Martin Voborník (kardiochirurgie).

A. Stoklasová

Z HISTORIE ČESKÝCH ŠPITÁLŮ

Schwarzenbergský špitál v Lišni

1

2

3

Kníže Schwarzenberg J. Adolf I. postavil v Lišni r. 1675 špitál, zasvěcený sv. Janu Křtiteli a sv. Ant. Paduanskému (foto 1 a 2). Již v září 1676 zaopatřil šest mužů a žen (převážně své zaměstnance) stravou, oděvy a ubytováním. Do 20. stol. chovanci měli za povinnost nosit oděvy v knížecích barvách (modrá a bílá) a zvláště v neděli se v tomto oblečení zúčastňovali bohoslužeb v nedalekém kostele sv.Václava. U mužů tato „uniforma" představovala dlouhý kabát s modrým límcem, jedním modrým rukávem, modré rukavice a bílý klobouk s modrou stuhou. Ženy nosily modré sukně, bílou pelerínu s modrým límcem a černým hedvábným šátkem, zavázaným pod bradou. Špitál tvoří rozsáhlá trojkřídlá budova se zasklenými arkádami a pěknou zahradou pro odpočinek špitálníků (foto 3). K zajištění všeho potřebného k životu nechyběla ani šatlava pro potrestání „hašteřivých, či příliš bujných dědků a bab". R. 1936 předal kníže Jan špitál městu, které jej použilo pro kulturní a vzdělávací účely. Sloužil jako mateřská škola, obecná škola a městské muzeum, po nevhodné přestavbě r. 1955 jako školní jídelna, knihovna a obnovené muzeum. Pořádaly se zde přednášky a koncerty vážné hudby a je tedy trvale využíván od svého založení. Vzhledem ke značnému množství špitálů, které tento rod postavil, se zdá, že Scharzenbergové byli filantropicky založení.

Jan Smit

NORMANSKÉ SLUNEČNÍ KRÁLOVSTVÍ

1

Drsní „muži severu“ (Vikingové) počátkem 10. stol. pronikali ze Skandinávie do Anglie, Francie a Ruska, kde se usazovali. Skupiny těchto skvělých válečníků byly najímány, aby urovnávaly spory mezi vládci apeninského poloostrova, i jako osobní stráže císařů v Konstantinopoli.

Jistý Norman Robert Guiscard z rodiny d´Altavilla (zvaný Šibal nebo Lišák) za své vojenské úspěchy v Jižní Itálii získal titul vévody z Apully. Společně s bratrem Rogerem I. si začali podmaňovat Sicílii, která pro ně byla oním „slunečním královstvím“, hledaným Vikingy po staletí. Boj o nadvládu zahájili pochodem na Palermo, hlavní sídlo arabského emirátu. Arabská vládnoucí vrstva, rozložená vnitřními spory, těmto bojovníkům po třiceti letech bojů podlehla. Roger, původně divoký dobrodruh a válečník, byl jmenován papežským nunciem ostrova. Normané za své sídlo zvolili Palermo, arabský hrad přestavěli na středověký, honosný, Královský palác (foto 1). Roger I. vládl tvrdě, ale moudře, využil znalostí svých předchůdců (Arabů, Řeků) a nebál se jim svěřit důležité úřady. Toto mnohonárodní společenství se vzájemně prolínalo, rozvíjelo a kulturně obohacovalo.

V r. 1101 se stal Roger II. nástupcem svého otce a r. 1130 byl papežem korunován a udělen mu titul Král Sicílie a vévoda Campanie (foto 2 – mozaika korunovace krále Kristem je v kostele Martorana). Osvícený král zachoval Palermo jako hlavní město, vytvořil výkonnou moc v čele se šesti úředníky (kancléř, admirál atd.), rozšířil podstatně království, podporoval vzdělanost a umění a zabezpečil zemi před vpádem nepřátel. Z doby vlády Normanů zůstala v Královském paláci zachována věž Pisana s normanskou orlicí a soukromá Cappella Palatina Rogera II., dokončená r. 1140. Trojlodní kaple je rozdělena antickými sloupy, vyzdobena islámskými prvky (vyřezávaný strop z cedru), výjimečné byzantské mozaiky září zlatem a barevným mramorem. V apsidě je zobrazen žehnající Kristus s P. Marií. Ze stěn a stropů shlížejí přísné tváře světců a biblických postav. Kromě přebohaté mozaikové výzdoby zde zůstal zachován trůn Rogera II. a jediná normanská kazatelna na Sicílii.

Za necelých 50 let lesk kaple zastínila katedrála v Monreale (foto 3), zasvěcená Nanebevzetí P. Marie, kterou stavěl synovec krále – Vilém II. Díky krátké době výstavby (10 let) byla zachována architektonická jednota. Střízlivá stavba a bohatá výzdoba svou velkolepostí překonává jedinečná díla v Rogerově kapli. Žehnající Kristus (Pantokrator – Vševládce – foto 4), P. Maria, apoštolové Petr a Pavel, mozaiky na stěnách vyobrazují celé cykly biblických příběhů.

2

4

Vilém II. zemřel čtyři roky po dokončení (1186) a je uložen v bílém sarkofágu v královské hrobce vedle svého otce.

Osvícenství Normanů, kteří v kosmopolitní společnosti Arabů, Židů a Řeků dokázali vybudovat vysoce výkonnou státní moc díky své vzájemné toleranci v každodenním soužití, Sicílie vzkvétala a Palermo se stalo jedním z nejkrásnějších měst Evropy. Paprsek „slunečního království" svým jasem zastínil Evropu.

Šťastné období trvalo jen 60 let, ale zanechalo zde památky (kostely, hrady, paláce), které patří mezi nejhodnotnější skvosty Itálie.

P. S. Po smrti Rogera II. se vystřídalo na sicilském trůnu několik normanských králů, kteří pokračovali v jeho díle. K moci se dostal nakonec Frederick II. který se výrazně zapsal do dějin nejen Sicílie, ale i do dějin země české. Ale to je jiný příběh a snad se k němu ještě vrátíme.

Jan Smit

3

Pavel Matuška: Mt. Trosky – the famous National Memorial (Czech Paradise)

Pavel Matuška: Malý mořský víla